

תורצ"ו - תשל"ו

הקִיבוץ המאוחד

דיוקנו של ישוב קיבוצי במלאת ארבעים שנה לעליתו על הקרקע

ספריית גבעת חיים
מספר 18818
סימון סבך (9)
הקטלוג המאוחד

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י

No _____

(9) 9
2/8
שם הקורא

החזיר
ביום

שם המפר

199...
החזיר
ביום

רָחֵב רָחֵב עָגוּל הָאוֹר סָבִיב הַשְׁלֵחַן

וְיָפִים הַקּוֹלוֹת בְּמִשְׁמָה.

עֲמָקִי-רֵיחוֹת יוֹרְדִים מֵהַר-נֶשֶׁפָּה

וְהֵם סָמַל הַפְּלִחָן:

קוֹלוֹת-פְּרָחִים

בְּחֵג הָאֲחִים

בְּשִׁבְתֵּי אֲחִים

אֶל שְׁלֵחָן.

פְּרָחִים מִן הַהָרִים

צוֹמְחִים בְּעֵמֶק נֶצְחָר צִבְעָם.

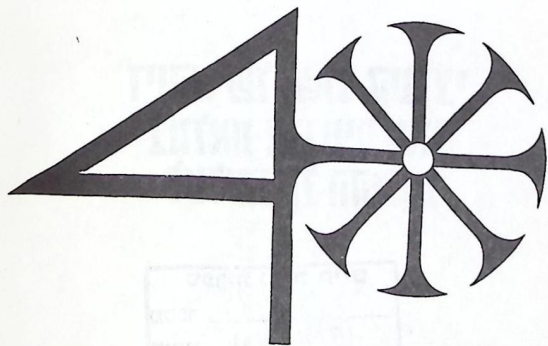
וְהֵם קוֹלוֹת הַשָּׂרִים

אֲרָחִם וְרִבְעָם

בְּדֹבַר בְּגִי-הָעָם

בְּיוֹם חֲגָם.

אמיר גלבץ

פתח דבר

לאחר ארבעים שנה על הקרקע, גבעת-חיים של היום היא ישוב קיבוצי גדול, שחברתו יציבה ומגלה חיוניות. משקו מבוסס ומגוון ורמת-חיינו גבוהה. פצעי העבר הגלילו ומצוקותיו כמעט ונשכחו. הדור הראשון מצוי עמנו ברובו הגדול וכוחו עדין עמו במעשה ובעצה. הדור השני נושא על כתפיו את החברה והמשק. ראשוני הדור השלישי כבר נתקבלו לחברות והבאים אחריהם 'לאיימים' להציפנו בהמונם. החברה הקיבוצית הרב-דורית שהיתה בעבר רק חלום רחוק, היא עתה עובדה. סיכומו של המאזן הוא חיובי.

עם זאת, דומה כי בשנים האחרונות מורגש חסרונם של תחושת ותודעה הטעם והכיוון של חיינו. נתרבו תחומי העיסוק והמחשבה, נסתעפה החברה וצמח המשק. לא תמיד ברור לנו מה עיקר ומה ספל, ומה צופן לנו העתיד. קטבים רעיוניים, בעולם ובארץ, שהדריכו את מצפנינו נדדו או נחלשו. קשה לנו למצוא את עצמנו, כאנשי קיבוץ, במציאות שמסביבנו.

נראה כי גילוי או יצירה מחדש של הטעם והכיוון של החיים הקיבוציים הן המשימות החשובות העולות עתה על סדר היום שלנו. יותר, אולי, מהמשק הגידול הכמותי בחברה ובמשק ומן ההנהלה השוטפת של היום-יום. פעם ידענו למה נחוץ הקיבוץ ופחות מזה ידענו איך לעשותו. היום אנו יודעים יותר את ה"איך" ופחות את ה"למה" וה"מדוע". ושוב חוזרות ועולות שאלות אלה. בכל אלה אנו דומים לחברה בה אנו מצויים, בעולם ובארץ – חברה שההיבטים האיכותיים של חייה מתחילים להעסיק אותה ויעסיקו עוד יותר. הרכבת נוסעת ודומה כי התמורה הרעיונית המתרחשת בקרב חלק מן הנוער בעולם ובארץ היא האור שבקצה המנהרה.

בחוברת זו יש בכוונתנו לתאר את גבעת-חיים של היום על אורותיה וצלליה ולהעיק מבט חטוף גם אל העתיד. אין זו חוברת חגיגית מקובלת, אלא נסיון לשרטט דיוקן נאמן ככל היותר למציאות. חג הארבעים אינו רק מועד חגיגי. רצוי שיהיה גם הזדמנות לעשית חשבון הדרך והנפש, תחנה להרהורים ולהסקת מסקנות. לכן נמנענו גם, כמעט לגמרי, מחיבורים היסטוריים המסיטים את הדעת מן ההרהורים והמסקנות.

שלושה שערים לחוברת: הראשון מתאר את היש הרב. השני מתאר ומנתח את בעיותינו העיקריות. השלישי הוא אוסף תשובות על שאלות. לקראת שנת היובל. בכל חלקי החוברת מפוזרות בדיחותיהם, "חכמותיהם" והברקותיהם של ילדינו, בעבר ובהווה. ובסופה – לוח כרונולוגי ורשימת הנעדרים. בכך הצבנו יד צנועה לעבר, הקיים תמיד בתוך ההווה.

היש הוב

מה עוד נאמר? אולי אף זאת: בין כל שמחות אשר הללנו

וכל חשוקות ויצרי-לב בק עמקם אולי ידע

לבנו לפעמים פתסד ויכמתת שלא פללנו

את השמחה שלא השכר כי אם היגיע יסודה.

לו היא שירנו לילה זה. ואם בק זיק אחד ממה

באנו, לו נשיר, אחים, את עצמתה ואת חנה.

חשוקות אנוש בה נבראות פמחש, לא בצלמנו,

ויצר לקיחה שכן מחלף בנצר נתינה.

שמחה נכרית ולא שכיחה ויוצאת-דפן - ובכל אלה

היא עצמת קבע הזמיה פהמיתם של מפרשים

על פגי קורות עולם, היא היא בהן ראשי דרכים סוללת

והיא בבל ובאפר שבדברים הנעשים.

שאז, בבל ובאפר שבפעלים נוסכה היא שמן

מעשיות ראשונות ומאבות-מלאכה, מברא

עפר מתהו ונסות עיר וקבל ברקיעיה שמש

ונטע מחוש החק שבין אדם לחברו.

היא שמחתו של איש נושא רעו משנה הקרב על שכם,

היא שמחתו האלמונית של ערבות ושל חובה,

ולוילא היא - עולם החמר הנבנה הופף את מלאכת-

יומו למלאכת הלסטים או השפחה התרופה.

נתן אלתרמן

מתוך "שיר עשרה אחים"

האוכלוסיה והרכבה

ישובים גדולים וגדלים שאינם מגבילים מראש את מספר החברים - העובדים והמפתחים את משקם על-ידי גידולה המתמיד של החברה, המאפשר פיתוח מכסימלי של כל ענפי הייצור והעבודה החמרית והרוחנית ומיצוי כל כושר ההתפתחות של המשק העצמי והסביבה.

מתוך יסודות הליכוד הרעיוני של הקיבוץ המאוחד, שנתקבלו בוועידתו -

גבעת ברנר, פברואר 1955

עם מלאה ארבעים שנה לעלייתנו על הקרקע מצויים אנו, כפי שהיינו מזה שנים רבות, במשפחת הישובים הגדולים של החנועה הקיבוצית. באפריל 1972 היו בגבעת-חיים מאוחד -

233 חברות	12 מועדויות
230 חברים	11 מועדמים
463	23 סה"כ
116 בנות	
108 בנים	17 הורים
224	
סה"כ	

סה"כ אוכלוסיה קבועה - 740 נפש.

מהם -

39	בצבא (סדיר וקבע)
5	בעזרה לישובים
6	בשנתון
2	בשליחות לחו"ל
4	בחופשות שונות
56	סה"כ בחוץ

סה"כ בבית 684 נפש

407 חברות וחברים

הגיל והמסגרת החינוכית	סה"כ	בנות	בנים
חינוקות עד גיל שנה	24	10	14
פעוטים ילידי 1971	11	5	6
פעוטים ילידי 1970	20	16	4
פעוטים ילידי 1969	11	6	5
ילדי גנון ילידי 1969	9	4	5
סה"כ עד גיל הגן	75	41	34
ילדי גן ילידי 1969	8	5	3
ילדי גן ילידי 1968	17	9	8
ילדי גן ילידי 1967	17	9	8
ילדי גן ילידי 1966	9	3	6
ילדי גן ילידי 1965	16	7	9
ילדי גן ילידי 1964	3	1	2
סה"כ ילדי גן	70	34	36
סה"כ כללי	145	75	70

מבנים

עד גיל הגן המצב קשה מאד. יש לנו מבנים מותאמים רק ל-40 ילד. יתר המבנים הם ארעיים ואינם עונים על צרכינו. הדוחק, הצפיפות והעדר תנאים ראשונים מקשים על הילדים וכמובן על המטפלות וההורים. על-מנת להגיע לנורמה שקבענו חסרים לנו כ-5 מבני פעוטונים (כשבכל בית נמצאים שתי קבוצות).

עם גמר הגן החדש והמפואר יש לנו כיום ארבעה גנים. בעוד שהמספר הרצוי של ילדים בגן הוא 18 - 16, אנו מחזיקים בגנים עד 20 ילד במשך מרבית השנה. יתכן ונצטרך לבנות גן חדש בזמן הקרוב.

הדור הראשון מונה 213 חברות וחברים שהם 46%. הדורות השני והשלישי מונים 250 חברות וחברים שהם 54%. 48 מבני הדור השני (חברים בלבד) נקלטו לאחר גיל 18. הם מהווים כמעט 20% מכלל בני הדור השני. בנוסף להם יש עוד 7 מועמדים. 40 בנים שלנו עברו לקיבוצים אחרים. 102 בנים וחניכים (ילדי חוץ וחברות-נוער שנתקבלו לחברות) עזבו אותנו בעשרים השנים האחרונות. הם מהווים כ-30% מכלל הבנים והחניכים שנתקבלו לחברות מ-1947 ואילך. 70 מתוכם הם בנים ובנות שלנו.

לשם השוואה נציין כי בסוף 1962 מנינו 371 חברים (לפי חוברת סטאטיסטיקה של הקה"מ). מהשוואה זו אנו למדים כי בכל שנה נוספו לנו, בממוצע 10 - 9 חברים. מרבית הגידול, כמובן, בא מהתקבלות בנים לחברות.

החינוך

שיפוט ערכים מעמיק יותר מעוצב על-ידי מצבים שאדם רגיל להיות שרוי בהם.

ג'ון דייוואי

מחוך "דמוקרטיה וחינוך"

א. הגיל הרך והגנים

בשנים האחרונות אנו מתברכים בילודה רבה. מילות השיר הישן: "בחינו הומים מחינוקות", כאילו נכתבו במיוחד למעננו. אם בעבר דאגנו בגלל מיעוט הילדים, הרי עתה אנו מחלטים בבעיות שגורמת הילודה הרבה, ומברכים על כך.

מספר הילדים, מחינוקות בני יומם ועד לבוגרים שבגנים (בגיל כחה א'), הוא 145. מספר זה מתחלק כדלקמן:

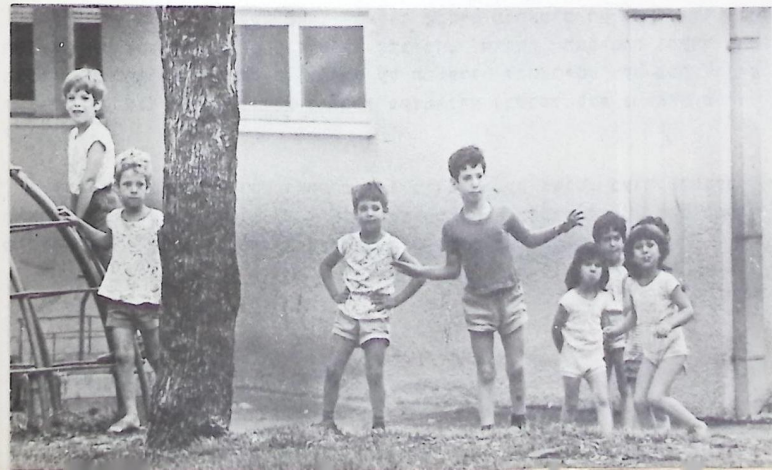
מטפלות וגננות

המחסור במטפלות מדאיג. לקראת השנה הבאה יחסרו 9 - 10 מטפלות. התחלופה בחוכן רבה. עבודת הטיפול אינה מושכת את הצעירות. מרביתן אינן רואות בה יעוד.

כיום עובדות כ-40 מטפלות. רק תשע מהן עברו קורס של שלושה חדשים. שתיים בלבד עברו הכשרה של שנה. חמש חברות, ביניהן הגננות, עברו הכשרה יסודית יותר, מעל שנה, או שנתיים. כל היתר לא הוכשרו, פרט לבודדות שעברו השתלמויות של מספר ימים. הקושי שבהחלפת מטפלת מונע מאתנו לשלוח להכשרה בחורות הרואות את הטיפול כמקצוע ומעונינות ללמוד, להתקדם ולהתמיד. למרות הקשיים אנו משתדלים לאפשר למספר חברות קטן לצאת לימי עיון פעם בחודש.

ידוע ברחבי הקיבוץ שרמת החינוך בגיל הרך ובגנים אצלנו היא גבוהה. ויעידו הביקורים הרבים להם אנו זוכים. במידה מסוימת זה מעודד, אך במבט מקרוב יש מספר נקודות שעליהן יש לתת את הדעת:

- א. כיצד להעלות את רמת החינוך והעובדות בו.
- ב. כיצד להעלות את ערך עבודת החינוך בעיני הציבור, המטפלות וההורים.
- ג. למצוא דרך לשיתוף יתר ולהגברת ההבנה של ההורים בעבודת החינוך.
- ד. לבדוק מחדש, להביך ולהזהרות עם הדרך החינוכית שלנו, לחדש ועם זאת לא לנטוש ערכים שהיו והינם מעמודי התווך של חינוך האדם ואיש הקיבוץ.

ב. כיתות היסוד

חנוך לנער על-פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה.

משלי כ"ב ו'

בית הספר היסודי במשקנו כולל את הכיתות ב' - ט'. כחה א' נמצאת בין כחלי הגן. בגלל מיעוט ילדים נאלצנו בשנים האחרונות לפתוח כיתות רק פעם בשנתיים, כאשר הפרשי הגילים בכחה מגיעים עד שנתיים ואף יותר.

מספר הילדים השנה (תשל"ב) וחלוקתם לכיתות הם כדלקמן:

כחה א' - 19 ילדים, (בגנים)	כחה ז' - 9 ילדים
כחה ג' - 21 ילדים	כחה ח' - 14 ילדים
כחה ה' - 10 ילדים	כחה ט' - 12 ילדים

סה"כ 91 ילדים בגילאי כחות היסוד, מהם 72 בכיתות. רובם המכריע בני הדור השלישי.

בביה"ס היסודי עובדות חמש מחנכות שרק אחת מהן אינה חברה. כמו כן עובדים בו 9 מורים המלמדים את המקצועות הבאים: אנגלית, מלאכה, התעמלות, מוסיקה, ציור, ערבית, חינוך מיוחד ועבודה במשק ביה"ס. רק אחד, המורה לערבית, אינו חבר המשק.

לחמש הכיתות יש שש מטפלות (שתיים לכתה ג').

ההדרכה התנועתית היתה מלאה השנה. מרכזת החטיבה ומדריכת כחה ט' הן חברות צעירות ושאר המדריכים הם מבני שכבת הנעורים.

הרעיון המרכזי המדריך את מורותינו בעבודתן הוא, הוראה צמודה לסביבו הטבעית של הילדים והעדפת עבודה עצמית על-פני שעורים פרונטאליים. בעיות, כמובן, אינן חסרות. כאן יש תפקיד חשוב למחנכת המיוחדת.

*

כשיש כבר שתי מקלחות
אביטל הולכת, כרגיל, לפני השינה למקלחת
ופתאום היא נזכרת: אוי! שכחתי להתבייש!

ג. כיתות ההמשך

גם במעלליו יתנכר נער אם זך ואם ישר פעלו.

משלי כ' י"א

בשנת תשל"ב יש לנו 8 תלמידים בכיתה י"ב, 13 תלמידים בכיתה י"א ועוד שני תלמידים הלומדים בחוץ. בכיתה י' אין לנו תלמידים. שנה זו היא האחרונה להשתתפותנו בביה"ס "גבעות השרון" המשותף לנו, לגבעת-חיים איחוד ולמשמר השרון.

החל משנת תשל"ג ילמדו כיתות ההמשך בביה"ס "חוף הכרמל" שבמעגן-מיכאל. בשנה זו תהיינה לנו, שוב, שתי כיתות. כיתה י"ב עם 12 תלמידים וכיתה י' עם 12 תלמידים. בשנת תשל"ד שוב תהיינה שתי כיתות בגיל הנעורים ובהן כ-24 תלמידים.

השנה מלמד בכיתות ההמשך רק מורה אחד במשרה מלאה. שלושה מורים מלמדים חלקית מ-2 עד 5 שעות הוראה בשבוע. ל"חוף הכרמל" נבוא עם מספר רב יותר של מורים חלקיים (ההרכב עדיין לא ידוע כולו), אך רק מורה אחד במשרה מלאה.

לכל כיתה יש כיום מטפלת צמודה ומצב זה ימשך גם בשנה הבאה.

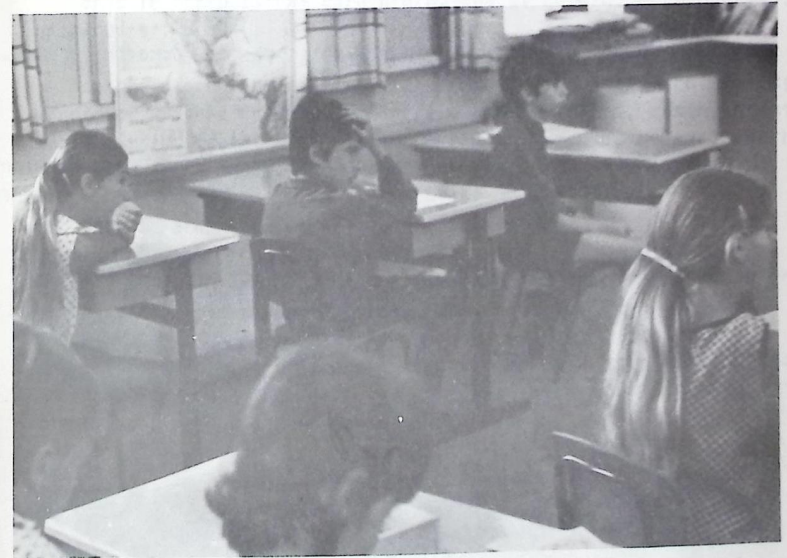
לצוות החינוכי שייכים גם המדריכים. יש לנו חברה צעירה בריכוז החטיבה, אבל אין לנו מדריכים צמודים לכיתות.

מבט לעתיד

כיתות ז' ו-ח' סובלות ממיעוט ילדים ואנו עושים מאמצים רבים כדי להגדילן. קיימות שתי הצעות: האחת - קליטת 4 - 5 ילדים לכל כיתה כילדי חוץ; השנייה - קליטת כיתה מילדי עולים ואחרים, מגילאי 14 - 13, אשר תלמד בנפרד, אך תגור ותחיה עם ילדי כיתות ז' ו-ח'. ההצעה השנייה מקובלת עלינו יותר. אנו מכשירים עתה מורה לכיתה זו.

ולבסוף: מטרוננו היא לבנות בית ספר יסודי גדול וחזק, לחנך את הכיתות ב' - ט' בבית ולהוציא לבי"ס אזורי רק מכתה י' ולא לפני זה. מרכיב חיוני אחד יש לנו: ילדים! החל מתשל"ג נוכל להוציא כל שנה כיתה מהגנים כשמספר הילדים הולך וגדל.

בעית הבעיות היא מורים! ברור שלא נוכל לבנות בית ספר על עבודה שכירה. דור ההמשך הוא המועמד להעמית על עצמו משימה זו - חינוך ילדיו. עליו להחליץ לקראתה יותר מאשר עד כה.

ההשכלה העל-תיכונית

חוק החמורה הפוחתת חל על כל אמצעי הייצור,
פרט לידע.

ג'. מ. קלארק

נושא ההשכלה העל-תיכונית עבר התפתחות רבה בקיבוץ. פעם ראו בזאת עניין ליחידים. כיום גדל והולך מספר החברים שלמדו ולומדים. בגבעת-חיים יש כיום כ-50 חברים שסיימו לימודים על-תיכוניים של שנה ומעלה ב-20 השנים האחרונות. כמעט כולם משתייכים לדור השני. לא נמנו אלה שלמדו ואח"כ עזבו.

בין 50 חברים אלה ניתן למצוא:

- 17 בוגרי סמינר למורים
- 4 בוגרות סמינר לגננות
- 5 בוגרי הקורס הקיבוצי ברחובות - כלכלה וחקלאות
- 3 בוגרי הטכניון
- 5 בוגרות קורס לאחיות
- 1 בוגר אוניברסיטה במדעי הטבע
- 3 בוגרי הקורס הדו-שנתי באפעל
- 4 הנדסאים
- 4 בוגרי סמינר רכזי משק במדרשת רופין

*

מזכיר המשק נגד ביאליק
אמנון מכיתה ב' שואל את חבריו: מי מנצח
את מי, ביאליק את שרוליק, או שרוליק את
ביאליק?

השנה ובשנה הבאה מסיימים את לימודיהם:

- 1 במדעי הטבע באוניברסיטה
- 5 במדעי החברה והרוח
- 2 גננות
- 2 הנדסאים
- ועוד 3 בתחומים שונים.

באזורנו קיים מכשיר לימודי מצויץ - המכללה האזורית "מנשה". ב-3 השנים האחרונות לומדים בו בממוצע שנתי 12 חברים שלנו. אלה התרכזו ברובם בקורסים המכינים לבחינות בגרות. אחדים למדו בקורסים לשפות ורק בודדים נרשמו לקורסים אחרים. זהו ניצול מועט מאד של אפשרויות המכללה. החבר יכול ללמוד 3 שנים במכללה ולהשלים את התואר הראשון ע"י שנת לימודים אחת באוניברסיטה. זהו סידור מתאים מאד לאיש קיבוץ. בתשל"ב יהיה חבר שישלים באוניברסיטה את המסלול הזה.

התרבות

אין חיים חברתיים, בלי חיי תרבות, כשם שלא
חיתכן פעולתנו המשקית, בלי שימוש במדע
וטכניקה.

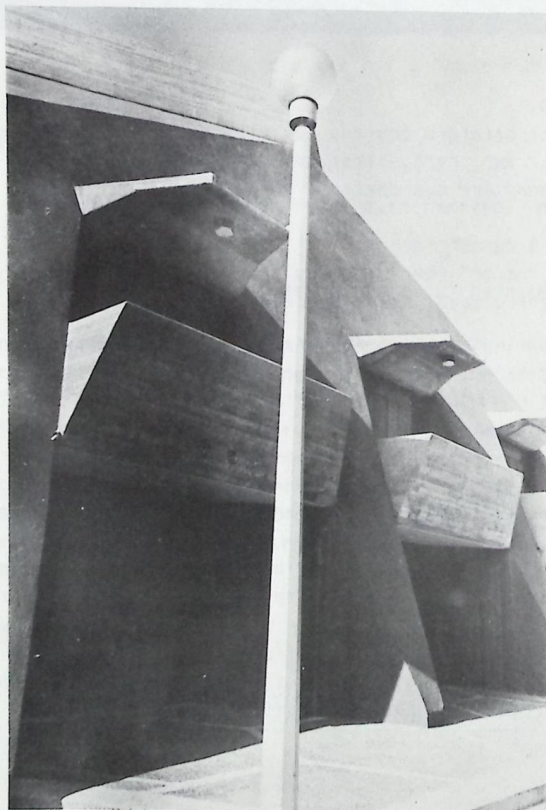
יצחק טבנקין

חיי התרבות בגבעת-חיים עמדו בשנה האחרונה בסימנם של שני שינויים - אחד ארגוני והשני חמרי - שהוסיפו להם בכמות ובאיכות. מינוי רכז מיוחד לחגים הביא ליתר תשומת לב והשקעת מאמץ בתחום זה והתוצאה הורגשה בחגים עצמם ובתגובת הציבור.

חנוכתו של בית שרת בשנה שעברה הוסיפה לנו נכס תרבותי חשוב. פנימו של האולם, המצטיין באקוסטיקה מעולה, בתצפית טובה ובעיצוב נאה ותכליתי, מאפשר לנו עתה לחגוג את חגיגנו ומסיבותינו באווירה טובה ובתנאים נאותים. חגי חנוכה, פורים, פסח, העצמאות הראו לנו בעליל מהן האפשרויות הטמונות

ח. חוגים:

1. החוג ל ידיעת הארץ. מתכנס פעם בשבועיים לשמיעת הרצאה. המדריך בא מבחוץ. פעם בחודש נערך טיול של יום. משתתפים כ-50 חברים, רובם וותיקים.
2. חוג מחול. מתכנס פעם בשבוע. מודרך על ידי מורה מבחוץ. משתתפים כ-10 חברות וחבר אחד.
3. חוג מלאכה. מתכנס פעם בשבוע. ההדרכה משלנו. משתתפים כ-40.

באולם ובחדרים שמסביבו. איכות השמיעה והראיה של הסרטים עלתה במידה רבה וסוף סוף יש לנו אולם מתאים להצגות, מופעים וקונצרטים. הספרייה עברה למשכנה החדש והנאה באחד מחדרי האגף הימני. כל חבר יכול עתה לעבור בנוחיות על פני כל המדפים לחפש לו ספר ולהתבשם מאווירתם של ספרים. חדר הישיבות מנוצל באינטנסיביות על-ידי ועדות וחוגים והארכיון נמצא בתהליך הקמה. אפשר לסכם ולומר שבית שרת אינו מונומנט דומם, אלא בית חי ופעיל במשך מרבית ימי וערבי השבוע. חובה עלינו להמשיך בהפעלתו האינטנסיבית ולשמור על צורתו ואפיו.

הפעילות התרבותית השוטפת (פרט לחגים) היא כדלקמן:

- א. התכנסויות יום ששי. נערכות לציון מאורעות שונים, בהזדמנויות לא קבועות. אין "צוותא" של יום ו' כמוסד קבוע מחוסר צוות נושא. חסרונה מורגש.
- ב. מופעים מבחוץ. חדלנו כמעט לנסוע החוצה. בית שרת מאפשר לנו להביא אלינו הצגות ומופעי בידור.
- ג. הרצאות. ניתנות בעיקרן על-ידי מומחים בתחומים שונים. הרצאות פוליטיות, תנועתיות ורעיוניות כמעט ואינן קיימות. לעיתים רחוקות מופיע איש מבחוץ. המעט שקיים בתחום זה מתאפשר בגלל קיומם של כוחות מקומיים.
- ד. סרטים. כאמור, שיפר בית שרת במידה רבה את איכות הראיה והשמיעה של הסרטים. נרכשה מכונת הקרנה של 35 מ"מ. באמצע השבוע מקרינים עדיין במכונת ה-16 מ"מ.
- ה. קונצרטים. ניתנים מדי פעם. הקהל שלנו אינו נוהר בהמוניו אליהם.
- ו. ערבי ריקודים. נערכים אחת לחודש וחצי - חדשיים, ובדרך כלל עם מרקיד מבחוץ.
- ז. טיולים. נערכים טיולים ממושכים וקצרים לחברים, מחוץ למסגרת החוג לידיעת הארץ. חוג הנוער פיתח מסורת יפה של טיולים ממושכים באזורים מרוחקים ברכב קטן.

4. ח ו ג ל ק ר מ י ק ה. מתכנס פעם בשבוע. ההדרכה משלנו.
5. ח ו ג ל צ י ו ר. מתכנס פעם בשבוע. ההדרכה משלנו.
6. ח ו ג ל ב מ ה. מתכנס פעם בשבוע. ההדרכה משלנו.
7. ח ו ג ל צ י ל ו ס. נישא על-ידי חברים שלנו.
8. ח ו ג ל ב ר י ד ג. מתקיים במסגרת פרטית למחצה.
9. ח ו ג ל א נ ג ל י ת. מחולק לשניים - מתחילים ומתקדמים. ההוראה משלנו.

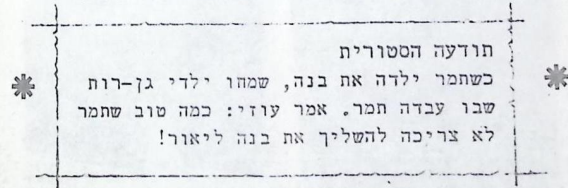
10. ח ו ג ל ק ר י א ה ב מ ק ו ר ו ת ה י ה ד ו ת. מתקיים באמצעות כוחות מקומיים.

ט. פעילות מוזיקלית

1. מ ק ה ל ה. פועלת בעיקר לקראת חגים וארועים. ההדרכה והניצוח נעשים על-ידינו.
2. ח ז מ ו ר ת ק ל ה. נמצאת כיום בשלבי הקמה והרצה.

י. פעילות לימודית אחרת. כל חורף יש, בדרך כלל ריכוז של הרצאות בערבים ואחה"צ בנושא מסויים. השנה עסקו במזרח התיכון.

יא. המועדון. פתוח 3-4 ערבים בשבוע. מאפשר לחברים לעיין בעתון וחוברת, לשחק שח ודומינו, להתכבד ולשוחח. כיום אין המועדון מהווה מוקד משיכה כבעבר. וזאת בגלל הטלביזיה הפתוחה כל ערב על מרפסתו בחדר האוכל, ובגלל הרחעות חברים רבים (קשישים בעיקר) מפני הרעש השורר בו ומפני בילוי משותף עם המתנדבים הממלאים אותו.

י"ב. אמנים.

אמנינו הוותיקים ממשיכים בפעילותם בציור ופיסול. מן הדור השני קמו לנו סופר אחד, רקדן, ונגני כלי נשיפה המשתתפים ברביעית הקיבוץ; חבר נוסף משתתף מדי פעם בהצגות בימת הקיבוץ.

י"ג. פעילות ספורטיבית.

סניף "הפועל" נשאר כל השנים משותף לשני המשקים. כל השנים היתה קיימת בו פעילות ענפה. השנה יש לנו:

1. ב כ ד ו ר ס ל - קבוצת בוגרים שעלתה השנה לליגה הארצית, קבוצת ילדים וקבוצת נוער.
2. ב כ ד ו ר ג ל - קבוצת בוגרים שעלתה השנה לליגה א'; קבוצת נוער וקבוצת ילדים.
3. כ ד ו ר מ י ס - קבוצה בליגה הלאומית (כולה מאנשי האיחוד).
4. ה ת א ב ק ו ת - קבוצה בליגה א'.
5. ש ח י ה - כמה שחיינים בוגרים מצטיינים (מהאיחוד) וקבוצת ילדים (גם משלנו).
6. א ת ל ט י ק ה - מספר נערים המתאמנים בקבוצת עמק חפר.
7. ש ח מ ט - קבוצה משותפת לעמק חפר ונתניה בליגה הלאומית. משלנו משתתפים שניים, אחד מהם אלוף הארץ.
8. ט נ י ס - קיים בעיקר כספורט עממי של קשישים וצעירים.
9. ר כ י ב ה - כמה "משוגעים לדבר" משתתפים בתחרויות. ספורט זה אינו כלול במסגרת סניף "הפועל".

המכלול החברתי

מערכת חיי הקיבוץ היא דגם חדש של חיי חברה, המסעים הן את ליכוד הקהילה, הן את השתלבות היחיד בה. זהו אורח חיים המבקש להקיף במסגרת הצוותא שלו את מלוא האישיות של חבריה וכן לגדור בעד פיצולו של הפרט, שהוא אופייני לרוב החברות המודרניות. זוהי מערכת חיים כוללנית, שבחוכה חיים החברים, מגדלים ילדים, עובדים ומייצרים, מזקינים והולכים לעולמם. בעצם, הקיבוץ הוא מיקרוקוסמוס של חברה שלמה.

נפתלי גולומב, דניאל כץ

מתוך ספרם

"הקיבוץ כמערכת חברתית תפתוחה".

א. הפעילות המוסדית

1. האספה הכללית

האסיפה הכללית היא המוסד העליון של כל ישוב קיבוצי. מסורה לו הסמכות העליונה להכרעה בכל נושא של חיינו. אספה גבעת-חיים מתכנסת בממוצע שלוש פעמים בחודש. עניינית ניתן לכנסה פחות, אך כל חבר רשאי להביא כל נושא לאספה, גם נגד דעתו של מוסד כלשהו. האספה עוסקת יותר מדי בנושאים שיכלו להסתכם במוסדות ופחות מדי בדיונים של עיצוב חיינו, שמטבעם הם יותר עיוניים.

ממוצע ההשתתפות באספות הוא 115. זהו שליש ממספר החברים שיכולים להגיע לאסיפה ופחות מרבע מן המספר הכולל של חברי גבעת-חיים.

מצבה הנוכחי של האספה אינו משיע רצון לכל הדעות. על מצב זה, על הגורמים לו ועל אפשרויות שיפור ופתרון ידובר בחלק השני.

2. הועדות

גבעת-חיים קיימות 21 ועדות המטפלות בנושאים רבים ושונים. ללא עבודת הועדות אין לתאר את המשך ניהולם החקין של החברה, המשק, החינוך, השרותים וכו'. הועדות נבחרות מחדש כל שנה. החבר נבחר לשנתיים. יוצא מזה שכל שנה מחלף רק חצי ועדה ויש רציפות. פעילות הועדות כיום מותנית בשני גורמים עיקריים: 1. מרכז הועדה. 2. רציפות הופעת החברים לישיבות. בתשל"א היתה פעילות הועדות אינסנסית. בתשל"ב חלה ירידה מסוימת.

פירות הועדות:

(א) מועצת חברה. עוסקת בקביעת נורמות עבור הכלל או חלקים מתוכו ובבעיות אישיות של חברים שיש להן השלכה חברתית. חלק מדיוניה והחלטותיה מובא לדיון והחלטה באסיפה. במועצת החברה יש ועדות משנה כועדות חברים וועדת הבראה. בשנתיים האחרונות פעלה הועדה באינסנסיות, אבל לאחרונה מורגשת ירידה מסוימת.

(ב) מועצת חינוך. לא פעלה בשנתיים האחרונות. יש התלבטויות רבות מהם תחומי אחריותה וסמכותה, לעומת הנהלת ביה"ס וועדת הגיל הרך. סיבה נוספת לאי-הפעילות – העדר מרכז. לאחרונה מסתמנת כוונה של הנהלת בית הספר וריכוז החינוך להפעיל את המוסד ולתת לו דפוסים.

הרועה ועדרו
אמא מראה לזמיר עננים ואומרת: לעננים
אלה קוראים "ענני כבשים".
זמיר מוסיף להביט בשמים.
שואלת אמא: מה אתה מחפש שם?
את הענן הרועה – ענה זמיר.

(ג) ועדת הכשרה. הועדה מכינה את רשימת ההכשרות הממושכות להחלטה לאסיפה. כמו כן היא מכוונת הכשרות קצרות. הועדה מקבלת את הפניות מהענפים, מהמוסדות ומהחברים ודנה בכל פניה. השנה לא הופיעו לישיבות חלק ניכר מהחברים שנבחרו.

(ד) מועצת המסק. מוסד זה איננו נבחר כיום, אלא מורכב מחברי המזכירות רכזי ענפים (יצרניים וצרכניים) וחברים מעונינים. כל השנים מלווה אותנו ההתלבטות באשר לתחומי אחריותו וסמכויותיו. הדיונים המקיימים בו הם על תכנית המשק, תכנית השקעות וענפים לאור ניתוח תמחירי. בכל ישיבה משתתפים כ-25 איש. המועצה היא פורום לדיון ובירור. לרוב אינה מקבלת החלטות וסיכומים.

(ה) ועדת המסק. תפקידה לדאוג לתכנון ההשקעות היצרניות. פועלת ברציפות באחריות מרכז המשק. מתנהלים בה מדי פעם דיונים על צרכי הענפים וכדאיות השקעות יצרניות. הועדה מורכבת בעיקר מרכזי ענפים שהם הקאדר המשקי הפעיל.

(ו) ועדת מינויים. תפקידה להביא הצעות למלאי תפקידים. לאחרונה מורגשת ירידה בפעילותה. הועדה סובלת מחיפוש מתמיד אחרי מרכז.

(ז) ועדת תרבות. תפקידה ליזום ולארגן פעילות תרבותית. חברים בה רכזי החרבות שתפקידו לדאוג לפעילות השוטפת ורכזת החגים. לקראת כל חג מוקם צוות מיוחד.

(ח) ועדת קשר. עוסקת בקשר עם החיילים ודואגת לטיפול צרכיהם. פעילותה קיבלה השנה תנופה מחודשת. השנה דאגו, בנוסף לפעילות המסורתית, גם לציוד לחיילים. תפקידה המהותי הוא ליצור לחיילים הרגשת בית במשק ולטפח את מעורבותם בחייו. מכשיר חשוב לצורך זה, שלא תמיד מופעל, הן ארוחות הארבע בשבתות.

(ט) ועדת בטוחות. תפקידה להכין את המשק לשעת חירום ולדאוג לבטחון שוטף. השנה הועדה לא פעלה. החברים לא רואים את חשיבות הענין, או שאינם מעונינים בעומס נוסף. למרות זאת נעשו כמה הכנות לשעת חירום.

(י) ועדת בטיחות. תפקידה לדאוג למניעת תאונות ולשימוש בטוח של כל מתקני המשק ומכונותיו. ועדה זו לא פעלה השנה מחוסר רצון חבריה לפעול. לא ימחסים חשיבות לנושא. בנוסף לכך מחייב התפקיד דאגה יומיומית לפרטים קטנים וגם בזה לא מעונינים.

(יא) ועדת בריאות. עוסקת בכל נושאי הבריאות פרט לטיפול רפואי ישיר הניתן במרפאה. אחד מתחומי הפעולה העיקריים הוא סיוע לחבר הנזק לטיפול במוסד חיצוני, כבית חולים או כרפאה כחודית. פעילות זאת מתבצעת בעיקר על-ידי מרכזת הבריאות. הועדה צריכה לעזור לה. פעילות הועדה השנה היתה פחותה מן הצורך. בנוסף לפעילות השוטפת יזמה הועדה השנה חוג שומרי משקל וחוג להגמלות מעישון.

(יב) ועדת צריכה. קובעת נוהגים בשטחי הצריכה במסגרת העקרונות המקובלים. מרבית פעילותה אינה שוטפת. היא מתכנסת כאשר מחורררת בעיות בתחום זה. בתחום הפעילות השוטפת נמצאים האחריות על סידורי השעונים, הסנדלריה ועזרה למוסדות האספקה. בתחום הצריכה יש לנו דפוסי חיים ברורים. עם תקציבים מחולקים. לכן הטיפול השוטף מצטמצם רק לבעיות המחוררות.

(יג) ועדת שיכון. עיסוקה העיקרי - חלוקת הדירות המהפנות לבנים החוזרים מן הצבא וארגון התור לכניסה לשיכון ותיקים חדש, בנוסף לזאת מטפלת הועדה גם בבעיות אישיות בתחום השיכון. אלה בעיקר מתמקדות סביב שינויים בשיכוני וותיקים מן הסוגים הישנים. הועדה נתונה בלחץ מתמיד של מחסור בדירות לחוזרי צבא וזאת בגלל הפיגור היחסי בבנייה שיכוני ותיקים.

(יד) ועדת מחנה ובניה. עוסקת בתכנון המחנה מבחינת מיקום המבנים, הדרכים, והשבילים ואחריות על צורתו החיצונית ונקיונו. בשנים האחרונות פעלה הועדה ברציפות והגיעה להשגים בתיכנון המחנה, בפיתוח שטחים חדשים, בהוספת שבילים ובשיפור הנוי.

(טו) ועדת חול. מסדירה את הנסיעות לחול לפי העקרונות שנבקעו באסיפה. כיום נוסעים לחול 12 איש לשנה על-חשבון המשק, באמצעות הועדה. (כמספר הזה לערך נוסע באופן פרטי או על חשבון מוסדות שונים). התור מחולק בין וותיקים (8 לשנה) וצעירים (4 לשנה).

(טז) ועדת תחבורה. תפקידה לטפל ברכב הקטן של המשק ולחלקו לחברים לפי הזמנותיהם וכן לארגן את התור לרשימות נהיגה. הנעשים מטעם המשק. כיום, בניגוד לעבר, אין כמעט חבר הפונה לקבלת רכב. ואינו נענה. מספר כלי הרכב הקטנים של המשק עלה וכן עומד לרשותנו רכב הפעילים של מזכירות הקיבוץ. מחקיים משא ומתן עם "גח" על העמדת הרכב של המפעל לרשות החברים.

ב. הנושאים המעסיקים את הציבור בתחום החברתי.

מרכז הכובד של הנושאים המעסיקים את החברים עבר מן התחום הכללי לתחום הפרטי. נקודת המוצא לדיון בבעיות ובמבנה החברתי של המשק היא קודם כל טובת הפרט, ז.א. באיזו מידה ישרת פתרון בעיה מסוימת או שינוי מבנה ונוהג את הפרט. רק לאחר מכן, אצל הרוב, נשאלת השאלה כיצד ישפיע הדבר על גבעת-חיים כישוב קיבוצי וכתא חברתי.

מרביתם של הנושאים המעסיקים את החברים הם נושאי צריכה: מצרכים, שרותים, נסיעות וכד'. הופר האיזון בין קבלה מהכלל לבין תרומה לכלל. יש לכך השלכות על האווירה הכללית ועל הפעילות המוסדית והאישית כאחד. תופעה זו מורגשת בעיקר בתחום החברתי והתרבותי. בתחום המשקי ובתחום העבודה השפעתה קטנה יותר.

יז) ועדת קליטה וארוח. תפקידה לדאוג לנקלטים ולזמניים. הועדה אינה פעילה כיום. לא מורגשת פעילות לקליטה. פעילות הארוח הרבה נעשית על-ידי החברים שזה יום עבודתם.

יח) ועדת יעבוד. תפקידה לעזור למרכז העבודה בתיכנון, בהוצאת אנשים מענפים לתורנות בשרותים, מציאת פתרונות לעבודות המוניות, קיום משטר עבודה וטיפול בחריגים, עיבוד וישום תקנון העבודה לתנאינו ובעיות שוטפות של הענפים. השנה הועדה לא פעלה בצורה מסודרת.

יט) ועדת קשישים. תפקידה לספל בבעיות המיוחדות של החבר הקשיש בקיבוץ. לדאוג לשילובו בעבודה ובחברה ולטיפול מיוחד כאשר יש בכך צורך. ועדה זו הוקמה לפני שנה, פעלה זמן מה והפסיקה. כרגע אין לה מרכז.

כ) ועדת פיצויים. תפקידה לדאוג להעברת כספי השילומים והפיצויים לידי המשק באורח מסודר. הבעיה העיקרית היא התחמת חברים על המסמכים. יש כיום מקרים בהם החברים מעכבים את חתימתם כל עוד לא עבר חלק מן הסכום לרשותם. בעיה נוספת – יעד הכספים: האם להכניסם לקופה הכללית או להשתמש בהם לצרכים ומפעלים מיוחדים.

כא) המזכירות. המזכירות היא המוסד המבצע המרכזי של המשק, מורכבת מממלאי תפקידים מרכזיים. מתכנסת כל שבוע ונתונה בלחץ רב של ענינים ובעיות. המזכירות משתדלת לא להכנס לדיונים שהם בתחום אחריות ועדה כלשהי, כל עוד לא נחבשה. לעיתים יש ניגוד בין החלטת ועדה לבין הנראה למזכירות כאפשרי או כרצוי מבחינת ניהול המשק. במצב כזה אין למזכירות סמכות להכריע כנגד דעתה של הועדה. במקרה ואין שכווע הדדי מועברת ההכרעה לאסיפה. אחת הסיבות לעומס הרב המוטל על המזכירות הוא העדר פעילות של ועדות. המזכירות חייבת לספל אז בנושאים הללו.

עיקר הרכבה של המזכירות הוא מדור הביניים. אין בה חוזרי צבא וייצוג הוותיקים מועט.

בעיה נוספת היא הקושי של ממלא התפקיד להשתחרר ממערכת המושגים והשיקולים של תפקידו המוגדר ולדון בכל ענין מכל ההיבטים שלו, מחוץ אחריות כוללת.

בעבודת מכונות ואמניות ובעבודת השדות
מוצא אני את ההתפתחויות,
ומוצא את המשמעות הנצחיות.

וולט ויטמן
מתוך "שירה למשלחי היד"

חלף תור האבירות. בא תורם של פלפלנים
כלכלנים ומחשבי חשבונות.
אדמונד ברק

א. החקלאות

המשק החקלאי שלנו, ברובו הגדול, הוא מתקדם, מפותח ורווחי. בחשלב
הוא אמור להגיע לתפוקה בסך 6.5 מיליון ל"י. מספר הענפים כיום פחות מאשר
בעבר. הם מצויים בתהליך מתמיד של יעול, רכישת ידע והתמחות. ענפי החי -
רפת והודיה - מצויים בגידול מתמיד. במשך הזמן הם מקבלים יותר ויותר
אופי תעשייתי. בענפי השדה והמטע אין תמונה אחידה: הפרדס עומד בפני גידול,
ענף גידולי השדה יציב, כמוהו ענף הוורדים, ואילו ענף המטעים הצטמצם
במקצת בשנים האחרונות. גם בענפים אלה מתקדם המיכון, אם כי לא בקצב שווה.
כ-60 חברים עובדים כחברי צוות קבועים בענפים החקלאיים. רובם בנים
צעירים, אך לא נפקד מקומם של הוותיקים, המעניקים מנסיונם ומיציבותם,
ושל החברות-הצעירות כוותיקות. זוהי "גווארדיה" נאה שכולנו רוצים
בקיומה ובהתמדתה. ככל הענפים עובדים ילדינו ובני שכבת נעורים שעזרתם
חיונית. כמו כן נעזרים מרבית הענפים ב-2-3 מתנדבים.

נעבור עתה על פני הענפים ונשרטט דיוקן חטוף שלהם.

1. הרפת: זהו גדול הענפים החקלאיים שלנו. עובדים בו כיום 13 חברים -
3 וותיקים, 2 חברות צעירות, 7 חברים צעירים ובן י"ב אחד. צוות זה
משחלט גם על המרעים וקציר הירק. צוות הרפת מוכיח שהמצאות חברים בעלי
יותק בעבודה מעלה את הרמה המקצועית ואת הרווחיות. כיום יש ברפת

כ-900 ראש, שמחוכן 370 הן פרות חולבות והשאר גידול ועגלים לבשר.
בשנת תשל"ב, אומרת התחזית, תיצר הרפת 2,15 מיליון ליטר חלב ו-135
טון בשר. ההכנסה הצפויה היא 2,075 מיליון ל"י כאשר כחצי ממנה בא
מחלב, כ-35% ממכירות עגלים ופרות לבשר והשאר מריבוי ועלית ערך.
בשנת תשל"א נתנה הרפת 121 ל"י כתמורה לכל יום עבודה שהושקע בה.
בעיתה המרכזית של הרפת היא גיבוש הצוות והשגת הון להשקעה לשם
הגדלה ויעול.

2. ההודיה. בצוות ההודיה עובדים כיום 10 חברים. שלושה מהם וותיקים.
צוות זה ייצר בחשלב, לפי התחזית, 380 טון בשר ו-330 אלף ביצי
רביה. ההכנסה החזויה היא 1,63 מיליון ל"י. מהבשר יבואו 1,16
מיליון ומביצי הרביה 425 אלף. השאר - מעלית ערך ושונות. בשנת
תשל"א נתנה ההודיה 51 ל"י לכל יום עבודה.

הבעיה המרכזית של ההודיה היא ההערכות המקצועית והארגונית
להשחלטות על נושא התברואה. המחלות גורמות כל שנה להפסדים ניכרים.

3. הפרדס. 7 חברים, וותיקים וצעירים, עובדים בפרדס המשתרע על פני
500 ד', נושאי פרי כולם. החלוקה לזנים: שמוסי - 260 ד', ולנסיה -
83 ד', לימון - 57 ד', אשכוליות - 46 ד' וושינגטון - 37 ד',
קלמנטינות - 20 ד'.

בתשל"א עיבדנו 39 אלף טון פרי הדר. זהו שיא בתולדות המפעל ואחד הגורמים לעליית הרווחיות. בתשל"ב יעובדו 48 אלף טון. יגיעו ל-4 מיליון דולר יצוא ול-25 מיליון ל"י מכירות. לפי מגמות השוק יש להניח שכמויות הפרי ש"גת" תעבד לא תהיינה נמוכות בהרבה מן הממוצע של השנתיים האחרונות.

עובדות אלה קובעות גם את מבנה הייצור של "גת". מוצרי פרי הדר מהווים כיום 87% מן הייצור ו-90% של היצוא. השוק המקומי תופס בסה"כ 23% מכלל המכירות. אין כל הגבלה על התרחבות הייצור של "גת", פרט לכח אדם. כיום עובדים במפעל, בסך הכל, 250 איש. רק 120 מתוכם הם חברי המשקים. זהו, כמובן, מצב החורג באופן חריף מהנורמות הקיבוציות ואין ברירה אלא לבדוק מחדש את המטרות ובהתאם לכך את המדיניות והמודל לפיו תגדל "גת" בעתיד.

"גת" מקפידה על כך שכוח העבודה המקצועי שלה יורכב מחברי המשקים בלבד. אין בה מהנדסים, הנדסאים או טכנאים שכירים. מספר לא קטן של חברים למד ולומד. יש בכך תרומה ליעילותו של המפעל, מסלול לבנים ובנות המבקשים עבודה מקצועית והבטחת אפשרות תיפעול המפעל בכל תנאי ומצב.

כיום עובדים ב"גת" 3 מהנדסי מזון, ואחד עומד לסיים השנה את לימודיו ולשוב למפעל. יש מהנדס מכונות אחד ושני הנדסאי מכונות. במעבדה מצויות הנדסאית-לבורנסית אחת ושתי טכנאיות לבורנסיות. חבר אחד גומר השנה לימודי כלכלה; חבר נוסף יגמור בשנה הבאה. אחד לומר כלכלה ומינהל עסקים. שלושה חברים לומדים הנדסאות-ייצור, חשמל ומכונות.

ולבסוף: המעבדה. היא עוסקת בבקרת איכות ובפיתוח. מתקיימת ביקורת שוטפת על טיב הייצור ומתנהל מחקר מתמיד לשיפור מוצרים קיימים ולפיתוח חדשים. לפעילות המעבדה יש חלק נכבד בהעלאת הרווחיות של "גת". כל העובדים בה הם חברי קיבוץ.

קצת סבלנות

רוחי צריכה ללכת למרפאת השיניים, אך
לא מתחשק לה.

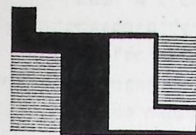
* שואלת המטפלת: מה יש רותי, את פוחדת?
עונה רותי: לא, אני לא פוחדת, אבל אני
לא אוהבת את המכונה הזו, כי אין לה
סבלנות.

ג) 65 - 1955 - תקופת מעבר משוק של מוכרים לשוק של קונים. הצרכן מכתוב את המחיר ואת סוג וטיב התוצרת. "גת" יצרה אז מעל 80 מוצרים שונים. החלה סלקציה לפי קריטריונים של רווחיות וחסכון בכוח אדם. הרווחיות נמוכה אך אין הפסדים.

ד) 72 - 1965 - המשך מדיניות הסלקציה של מוצרים. פיתוח מוגבר. הפניית המשאבים בעיקר למוצרי יצוא ועליה מתמדת ברווחיות השנים תשל"ו ותשל"א מצוינות במיוחד בפיתוח מזורז, שהסתייע בתנאים שנותנת המדינה. השקענו 5.5 מיליון ל"י. בתשל"א התחייב המפעל בפני רשות הפיתוח ליצא בסך 2.5 מיליון דולר. למעשה הסתכם היצוא בסך 3,6 מיליון דולר. סך כל המכירות, לפי אותה תכנית הסתכם ב-15 מיליון ל"י. במציאות הגיע המפעל ל-22 מיליון. העליה התלולה ביצוא בשנתיים האחרונות הביאה להענקת התואר "יצואן מצטיין" למפעל.

בתשל"א שילמה "גת" כמיליון וחצי ל"י לגבעת-חיים מאוחד. כ-40 ל"י ליום עבודה שהם (מוכפלים ב-15 אלף ימי עבודה שהושקעו על-ידינו) כ-600 אלף ל"י, ועוד כ-900 אלף ל"י כרווח, ריבית והחזר הון. אם מחלקים גם את 900 האלף על ימי העבודה מתקבל סכום של כ-100 ל"י נמורה ליום עבודה בתשל"א.

שנת הפעילות הראשונה של "לימת" התבטאה בעיקר בהפעלת המחקנים, גיבוש חוג לקוחות רחב בארץ, אימוץ הצוות שלנו בכל החומים, והעיקר - פיתוח התהליך ממזב של "עובר מעבדתי" לקראת היותו תהליך תעשייתי של ממש. היתה זו עבודה רבה ומעניינת תוך התמודדות עם נושא חדש לכולנו.

בהתאם לחוזה ייסוד החברה השקיע המשק 100 אלף ל"י בחמרים וציוד. סכום זה נרשם כהון עצמי של "לימת", אולם בתהליך ההרצה והלימוד במשך הסנה הראשונה הושקעו ימי עבודה וחמרים נוספים בסך של כ-100 אלף ל"י. אלה נרשמו לחובת "לימת", המשלמת אותם בהדרגה לפי לוח זמנים שנקבע בחוספת הריבית.

מיום הפעילות הראשון של "לימת" משלמת החברה למשק סך 60 ל"י ליום עבודה, תוך סיכוי להגדיל סכום זה בתום שנת המאזן. זה כשלעצמו הישג. מטרותנו להגיע בתשל"ב ל-500 אלף ל"י הכנסות. בשנת 1971 השקיע המשק ב"לימת" 2500 י"ע. מכאן שסכום ההשקעה לעובד הינו נמוך ביותר ובולטת עתירות המפעל בידע ועבודה. הנכס הגדול ביותר של "לימת" כיום הוא הצוות והידע שרכש. הצוות מונה כיום 12 חברים, חלקם עובדים באופן חלקי. בנוסף להם מועסקים במפעל זמניים (מתנדבים, אולפן). כל יום מושקעים במפעל 14 ימי עבודה.

ה פע י ל ו ת ב י ש ר א ל

במשך החדשים הראשונים של עבודתנו רכשנו כ-90 לקוחות חשובים בארץ, בעיקר בתחום פלדות אל-חלד. התהליך שלנו התגלה כעדיף מבחינת התוצאות והמחיר, והבעיה שלנו היתה לבצע את כמות העבודה שנמסרה לנו. בשלב זה קבענו כי הגיע הזמן למסור את התהליך גם ליצרנים נוספים, במגמה לאפשר לנו להתמסר למחקר ופיתוח נוספים. הקמנו מפעל בשם "אלמת" באשדות-יעקב מאוחד. פיתחנו מחקן מיוחד לליטוש סכיני גילוח במפעל "פרמה-שרפ" בנצרת, ומחקן לליטוש אביזרים למערכות פנאומטיות במפעל של קבוצת גבע. פרויקטים נוספים נמצאים בשלבים מתקדמים של טיפול. הרעיון שיש ביכולתנו ליזום, לתכנן ולהפעיל מחקנים מתוחכמים על בסיס התהליך שלנו, התממש ויש בכך דרך מעניינת לקיומו של מפעל עתיר ידע ורווחי במשקנו.

כיום מושקעים כ-40% מעבודת הצוות במחקר ופיתוח. למעבדה נרכש ציוד חשוב ויקר והצוות רכש נסיון רב. ברור לנו שאין לפתח תהליך תעשייתי כלשהו מבלי לעסוק באורח שוטף בייצור ממש. לכן שיפרנו בשבועות האחרונים את קו הייצור שלנו ואנו ממשיכים לבצע עבודות באופן סדיר עבור מספר לקוחות שהסארנו לעצמנו.

"לימת" הוקמה בספטמבר 1969 כחברה משותפת בין המדען ד"ר ש. רביב למשקנו, לשם פיתוח ויישום תעשייתיים של טכנולוגיה בנושא טיפולי שטח במתכות. ד"ר רביב מסר לידינו פרי של מחקר מדעי רב-שנים, אשר בנוסף לצד המענין שבו, קיימת היתה אי וודאות בכל הנוגע לאספקטים התעשייתיים והכלכליים הקשורים בו. בתפעול תעשייתי של המפעל התחלנו במאי 1970. את תכנון והקמת מתקני הייצור עשינו בכוחות עצמנו, וכבר בראשית הדרך התחלנו בטיפול מעבדת מחקר ופיתוח אשר הפכה בהדרגה לליבו של המפעל. מספר חדשים לאחר הפעלת המחקנים ובחינת התוצאות גיבשנו לעצמנו את שתי המסקנות הבאות:

א. התהליך הינו מענין ביותר מבחינה טכנולוגית ורב סיכוי מבחינה כלכלית;

ב. דרושים זמן ואמצעים כדי לישם בקנה-מידה תעשייתי את מלוא הפוטנציאל הגלום בו.

בשלב זה עלו בינינו הצעות שונות של שיתוף גורמים נוספים במחקר ופיתוח. הרצינית שביניהן היתה הצעתה של "כור". הוצע לנו על ידי "כור" סכום של 2 מיליון ל"י, השתתפות בהשקעות ושותפות בחברה. היינו חייבים להכריע בין תמורה מיידית נאה וריכוז אמצעים לפיתוח מהיר, לבין מהלך איטי יותר, תוך שמירה על בעלותנו המקורית. לאחר סדרה בירורים במועצת המשק הכרענו בעד האפשרות השניה ובזאת הכתבנו לעצמנו את המהלכים לשנים הבאות.

*

אומרים לאורנה (2½): בואי, הגידי לי
סוד באוזן.
נגשת אורנה ולוחשת: "סוד".

בעיה מרכזית ודחופה היא הכשרת הצוות. עד כה שלחנו חבר אחד להכשרה של שנה; שני חברים השתתפו בקורס ממושך בתורה הציפויים; חבר אחד השתלם ארבעה חדשים בגרמניה. כן השתתפנו בכמה קורסים קצרים. ארגנו קורס מרוכז לשפה האנגלית שהתנהל בהצלחה. אנו שוקדים על כל הניתן להעשות בלי לפגוע בהתמדתו של הצוות הבסיסי. עכשיו הגיע הזמן להוציא בהדרגה מספר חברים להכשרות ארוכות. נחיל זאת כבר בשנת הלימודים הבאה.

סייעה לנו רבות העובדה שבצוות "לימת" התרכזו מספר חברים וחברות בעלי השכלה גבוהה, אשר איפשרו לנו לנשום את הנשימה הראשונה כראוי.

לסיכום: "לימת" הוקמה כשהרבה תקוות והרבה חרדה מלווים אותה. הקמנו מפעל לא שיגרתי, אשר הסיכון והסיכוי מצויים בו כאחד. בזמן קצר עברנו דרך ארוכה. עדיין איננו יכולים לומר כי אנו צועדים על קרקע בטוחה, אבל מותר כבר להאמין שנצליח.

ג. התמונה הכלכלית

השנים האחרונות היו שנות מפנה לטובה מבחינה כלכלית. המשק, אשר במשך שנים רבות היה מאזן את עצמו או משאיר רווח מצומצמים, החל להשאיר יתרות גדולות והולכות. דוגמה לכך היא שנת המאזן האחרונה, תשל"א. ה י ק ף ההכנסות בשנה זו היה 8,131 מליון ל"י. 5,688 מליון באו מענפי החקלאות; 1,678 מליון מענפי התעשייה; 768 אלף מעבודות חוץ שונות; 331 אלף משלומים, פיצויים ומענקים שונים. סך ההוצאות בתשל"א היה כ- 7,6 מליון ל"י, שהתחלקו כדלקמן: 1,871 מליון - הוצאות קיום ועבודה; 3,968 מליון - הוצאות ייצור; 724 אלף ריבית; 488 אלף - הפחתה; 370 אלף - מיסים; 175 אלף - כלליות. הרווח המשקי בתשל"א (לפני חשלום מס וללא מענקים ופיצויים) היה 831 אלף ל"י; בתשל"ב - 234 אלף; בתשכ"ט 600 אלף; בתשכ"ח 65 אלף; בתשכ"ז היה גרעון של 24 אלף ל"י.

השינוי הגדול הזה איפשר למשק לנקוט במדיניות השקעות נרחבת. סך הכל ההשקעות החדשות בתשל"א היה 1,850 מליון ל"י. הסכום התחלק בערך, ל-40% השקעות יצרניות, 43% השקעות צרכניות, ו-17% השקעות הון והשתתפויות בקרנות שונות. בנוסף לכך החזיר המשק בתשל"א 680 אלף ל"י חובות. חשוב לציין כי 60% מכל התשלומים הללו בוצעו ממקורות עצמיים.

הפעילות בחו"ל

לאחר מספר בדיקות שנערכו באירופה, הגענו למסקנה, שיש מקום לשיווק התהליכים בחו"ל. למטרה זו הוקמה לפני כשנה חברה בשם "פלסמה טכנולוגי", המשותפת ל"לימת" ולמשקיעים זרים. פעילותה של חברה זו הינה מורכבת ביותר באשר ישנם טכנולוגיות חדשות באירופה מחייב זמן, אמינות ואמצעים רבים.

למרות כל אלה אנו יכולים להצביע על התוצאות הבאות: א. חתימת חוזה עם חברה צרפתית גדולה שרכשה את זכויות הניצול בצרפת. חברה זו כבר התחילה בפעילות מעשית. ב. הקמנו בשווייצריה מתקן לליטוש גופי שעונים המתחיל לפעול בימים אלה. חתמנו חוזים עם שתי חברות נוספות בתחום זה. ג. חתמנו חוזה עם חברה גרמנית גדולה לטיפול שטח באביזרי צנרת מפלדת אל-חלד. בימים אלה אנו בונים את המתקן כולו בארץ, הוא יוקם ויופץ בגרמניה על ידי אנשינו. ד. מוקמת עתה חברה לייצור ושיווק מתקנים לליטוש סכיני גילוח בעולם יחד עם חברת "פרמה שרף". זהו פריט מבטיח, אך יש להשקיע בו עבודה רבה בתחום הפיתוח ההנדסי. ה. בנוסף לאלה יש לנו קשרים עם לקוחות שונים באירופה. הטיפול בהם נמשך ומצוי בדרגות שונות של התקדמות.

כל הפעילות שנמנתה לעיל שינתה את מאזן המשק במידה ניכרת. המאזן גדל מ-7.5 מיליון ל"י בתשכ"ז ל-11.1 מיליון בתשל"א. הרכוש הקבוע גדל באותן השנים מ-6.1 ל-9.0 מיליון ל"י. הכיסוי בהון עצמי גדל מ-975 אלף ל"י ל-3,160, מ-16% על ההון הקבוע ל-35%.

סך כל ההלוואות גדל אמנם מ-6,473 מיליון ל"י בתשכ"ז ל-7,955 בתשל"א, אולם אחוז ההלוואות לזמן קצר (היקרות יוחר) ירד מ-42 ל-39. יחד עם ההון העצמי הגענו לכיסוי מתאים של מימון עבור 89% מהרכוש, לעומת 76% לפני חמש שנים. הריבית, כמובן, גדלה מ-526 אלף בתשכ"ז ל-724 ל"י בתשל"א. זהו עול כבד. גידול הריבית נבע משתי סיבות. א. עליה סך ההלוואות. ב. עליה שער הריבית, בעיקר לזמן קצר, מ-11% לערך עד 15%, בעקבות ביטול חוק הריבית. למרות זאת ירד אחוז הריבית מסך ההכנסות מ-10% בתשכ"ז ל-8.5 בתשל"א.

אין ספק שעלינו על הדרך הנכונה מבחינה כלכלית. על מנת להמשיך בה עלינו לדעת היכן להשקיע, היכן לחסוך, וכיצד להפעיל את גורמי הייצור הדוממים ואח העבודה בדרך היעילה ביותר.

בעין בוחנת

הזדהות הפרט עם קיבוצו

איזהו ציניקן? זה היודע מחירו של כל דבר,
אך אינו יודע ערכו של דבר.

אוסקר ווילד

קשה למצוא קנה מידה להזדהות החבר עם קיבוצו. אין לכך כלים
מתימטיים. יש אווירה של חיי היום-יום והתבטאויות של הציבור. מאלה
ניתן להבין כי מידת ההזדהות של החבר עם הישוב בו הוא חי נמוכה כיום
לעומת העבר. זו, כמובן, הכללה שיש לה יוצאים מן הכלל רבים, אבל
בעיקרה היא נכונה.

נראה כי ההזדהות הנפוצה ביותר בתוכנו היא גם גבעת-חיים כבית
וכיחידה חברתית. פחות מזה עם הרעיון המונח ביסודה ועם התביעות שרעיון
זה מעלה. ההזדהות גם אינה מצויה במידה שווה כלפי כל תחומי החיים והיא
שונה מחבר לחבר. ההזדהות השלמה עם רעיון הקיבוץ וגבעת-חיים גם יחד
נראית כיום כנחלתו של מיעוט. נפוצות הזדהויות חלקיות, בעיקר עם הענף
או מקום העבודה. ויש גם מיעוט שאינו מזדהה או כמעט שאינו מזדהה וחי
כאן במידה מסוימת בניגוד למאוייו הפנימיים. יש לכך סיבות כמו גיל
מתקדם שאינו מאפשר עזיבה, חוסר כוח נפשי להנתק מהבית וכו'. בקצרה:
קיימת אצלנו, כמו בקיבוצים אחרים, מה שקרוי "עזיבה פנימית".

למרות הכל יש אצלנו, כנראה, מצבורי הזדהות סמויים לא מבוססים.
עובדה היא כי מידת ההזדהות הקיימת מספיקה על-מנת לייצב את מרבית
הבנים בגבעת-חיים, לנהל משק מוצלח ולקיים פונקציות הכרחיות בחיי
החברה. עובדה היא כי אנו, למרות כל ליקויינו, נחשבים לישוב קיבוצי
"חזק". יכולים אנו להתברך בכך, אך יש לחשוף את נקודות התורפה
והחולשות, כי המציאות אינה סטאטית.

ביסויה הבולט ביותר של ירידת מידת ההזדהות עם הישוב היא ההתחשבות.
מציאות חיינו מורכבת כיום ממערכת מסועפת של התחשבויות והתחשבויות
שכנגד בין החבר למשק ולמוסד. נראה אפילו שיש רבים הנהנים מכך שאין
הם מנהלים את חייהם אלא את חשבונות חיהם. ומטבע הדברים הוא שההתחשבות
הופכת לדרך חיים מקובלת כאשר האינטרס הפרטי עולה במשקלו לעומת האינטרס
הכללי. החבר מוכן היום, פחות מאשר בעבר, למסור להכרעת הקיבוץ תחומי

וקל עוד רוחו בו,

בסגרי רי. אבק הצהריים,

יספער אל אלהים.

יפחד,

ששא יאחר לבא,

יחפץ בבכי,

יבשק לידו משגת-הגידים,

יבקש -

שיהא פוכב, ויהי מה!

ישבע -

לא יוכל לשאת את יסורי האין-כוכב!

ו. מאיאקובסקי

מחוך "הקשיבו"

חיים שונים. וכאשר הוא עושה זאת, הרי לעיתים קרובות זה נעשה מתוך אי-רצון והתמרמרות.

ההתחשבות מצויה, כמובן, בתחום החמרי והניתן למדידה כמותית: ימי ושות עבודה, קציבים וכו'. אך היא מצויה גם בתחומים אחרים: החבר אינו הולך לאסיפה, למשל, כי היא לא מענינה אותו ואינו מרגיש שיש חובת השתתפות באסיפה גם מבלי לצפות לחגמול מיד. חברים רבים טיפחו ומטפחים בחוסר הלך רוח של "אני" מול ה"הם" – המזכירות וה"מימסד". הסיבות למצב הן רבות. ברובן אינן מעוגנות במציאות המקומית ולכן ידובר עליהן בפרק אחר. מבין הסיבות למצב המעוגנות בקרקע המקומית יש למנות את תהליך ההתמחות וההסתעפות של חיי הישוב הקיבוצי. התחום הכלכלי, למשל, אינו מובן על-ידי הרוב ומושאר למומחים.

כך גם הכרעות מקצועיות רבות בענפים. תחומי החיים והעיסוק מתרבים והקשר ביניהם נעשה מסובך יותר וקשה יותר להבנה. כל אלה מסייעים למגמת הנסיגה של חברים רבים אל הפריפריה ואל רשות הפרט.

במובנה המעמיק יותר בעית ההזדהות של החבר עם קיבוצו היא בעית השיתוף המהותי ביחידה הקיבוצית. כי ההזדהות עם הרעיון, הבית והחברה היא הקושרת יחד את החברים בקשר שאינו מקרי או שרירותי ומביאה אותם לתחושה של שיתוף ושל השתייכות הדדית. בלעדי הזדהות זו אין השיתוף יותר מאשר קובץ של חוקים ותקנות.

סדנא דארעא
אייל (7) שמע את החדשות בעברית קלה.
מסרו על התפטרותו של יצחק בן-אהרן
מתפקיד מזכיר ההסתדרות.
אייל: "מה, בן-אהרן שלנו לא רוצה לעבוד איפה שהוא עובד?"

המימד הערכי בחיינו

דע מאין באת, ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

פרקי אבות ג', א'

באין חזון יפרע עם.

משלי כ"ט, י"ח

אם מורגש חסרוננו של יסוד חשוב בחיינו הרי זה חסרוננו של המימד הערכי, מימד העומק (או הגובה) של חיי הקיבוץ. חברים רבים ודאי אינם מרגישים בחסרון זה, אך הקיבוץ, כצורת חיים, מרגיש. חלו בנו תמורות רוחניות ואידאיות. לא אידאה או מערכת אידאות שלטת החליפה את קודמתה, אלא הקיום הקיבוצי איבד הרבה ממניעיו האידאולוגיים – הרוחניים והפך לקיומי-אכזיסטנציאלי. קיימים, וזהו זה. נחלשה ואולי גם אבדה, לחלק מן החברים, הכרת הערך של חיי הקיבוץ, על עילוי האדם שבהם ועל השליחות למען הכלל. אבדה הקנאות הלוחמת. מכאן בא שטטוש הגבולין בין קיבוץ ללא-קיבוץ והיחס הסלחני כלפי העוזב.

הנורמות של הישוב הקיבוצי נתערערו במידה ניכרת ואילו נורמות חדשות ומחיבות, הנובעות מהכרה פנימית והסכמה הדדית ציבורית לא באו במקומן. מצב זה יכול להיות מצב של מעבר, אולם לא יסוד תקין לקיום ממושך של חיים קיבוציים.

מה הם הגורמים למצב? נמנה את העיקריים שביניהם:

- החלשות הדחפים שהביאו להקמת הקיבוץ בקרב הדור הראשון (וכן עיפות פיזית ונפשית שלו) והעדרם בקרב הדור השני. שוב איננו מורדים בגולה ובמציאות הזעיר-בורגנית בה ובארץ.
- המעבר שחל בחיי הקיבוץ מן הראשונות המלהיבה אל הפרספקטיבה האינסופית של ההמשכיות והשינוי המודרג.
- המפנה הימני שחל בחברה הישראלית – לעבר רכושנות אינדיבידואליזם,

חומרנות, ותודעה סטאטוס. כמי שמונים רק 3,5% מהאוכלוסיה הישראלית אין ספק שהושפענו.

- ד. האכזבה הגדולה מן הסוציאליסטים במערב והקומוניזם במזרח.
- ה. נטילת כמה משימות ותיפקודים כלליים - שהקיבוץ נשא בהם בעבר - על ידי המדינה. המבוכה הכללית באשר לתפקידי הקיבוץ במדינה ובחברה.
- ו. השפעת החמרי הפותח יתר אפשרויות בפני הפרט. כנראה שהחיים בשפע חייבים לעבור שלב של התגברות האינדיבידואליזם לפני שלומדים לחיות עמו כקולקטיב.

החלשות היסוד הערכי בחיינו מביאה גם להתנכרות לארגון התנועתית והפוליטי ולירידת העירנות כלפי כל הנעשה מחוץ לגדר הישוב. לעיתים נדמה, כי רק סנסציות ופרשיות מצליחות לעורר את האוכלוסיה הקיבוצית מאדישותה.

מתי זה היה?
חנה"לה מספרת בהתרגשות:
אתם יודעים, כבר לא יהיו יותר מלחמות!
מנין לך - שואלים הילדים.
חנה"לה: אחמול שמעתי את החברים שרים:
"זה יהיה קרב אחרון".

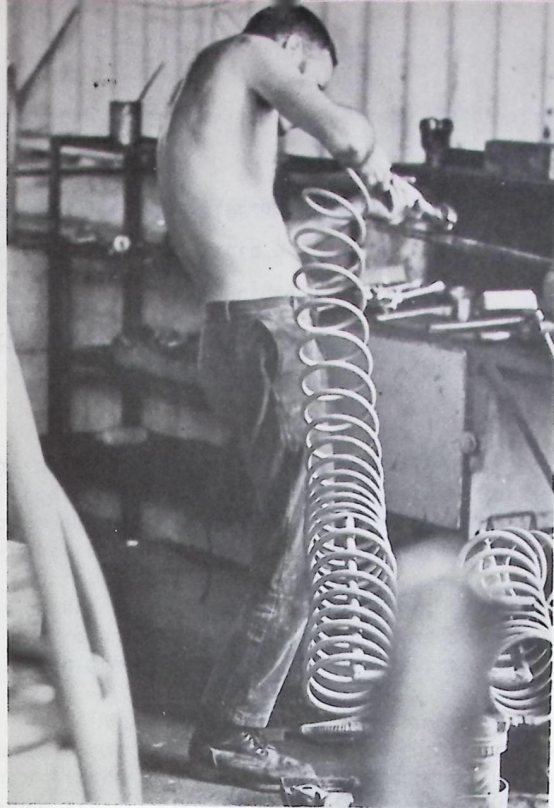
השתלבות הדור השני

בחילות התפלה ראה אבי עקבות מלאכים.
הוא צגה עלי צרה ונעיתי לו בדרךכים
לכן פניו היו קהירים. לכן פני תרופכים.
קלות משך ישו, אני מכסה תאריכים.
יהודה עמיחי

גבעת-חיים ידועה ביציבות הדור השני בתוכה. רוב מנין ובנין של הבנים נשאר, וכמעט שלא ידענו גלי עזיבות. גם בתקופות שפל חברתי, כאשר רבים חשבו שהנה מתחיל הגל הגדול, לא היתה עליה משמעותית בעזיבה. השארות מרבית הבנים (בתוספת הנקלטים באמצעות נישואים בעיקר) והשתלבותם הטובה במשק ובחברה, היא הסיבה העיקרית לחוזקנו היחסי כישוב קיבוצי. קשה לדעת את כל הגורמים לכך. בנוסף לכל מה שימנה, יש כנראה איזשהו יסוד בלתי מוגדר באקלים החברתי שלנו המושך את הבנים לשוב הביתה ולהשאר. רק בשנתיים האחרונות חלה הרעה מסוימת ועזבו יותר. כדאי לבחון את הנושא ביתר פירוט.

בני השלושים ומעלה הם כיום השכבה הגילית המרכזית בגבעת-חיים. זו עובדה. שכבה זו יציבה ומושרשת ונושאת בתפקידים מרכזיים רבים בשנים האחרונות. שכבה גילית זו גדלה על רקע ההכרה הסוציאליסטית והקיבוצית החזקה יחסית של דור המיסדים ועל רקע ראית הקיבוץ כגורם חשוב בחיי המדינה וכאלטרנטיבה למציאות החברתית שהחלה להיווצר בה לאחר תום מלחמת העצמאות. שכבה גילית זו הספיקה להשתתף, אפילו כילדים, בכמה מאבקים פוליטיים ורעיוניים (הפילוג בקבוץ המאוחד, פילוג מפ"ם ועוד) והבוגרים שבה זוכרים היטב את המאבקים שלפני קום המדינה. הצטרפותו של דור זה לקיבוץ היתה כמעט מובנת מאליה.

כאשר החלו ראשוני השכבה לחזור מן הצבא הם מצאו משק חקלאי שהותיקים היו באמצע תהליך של יציאה ממנו. עול המשק הוטל עליהם מיד ואף ציפו מהם לגדולות בתחום החברתי. מציאות זו העניקה להם תחושת נחיצות וכוח וגיבשה אותם. היו אז, אפילו, רעיונות של בנית גבעת-חיים מחדש, בדרך עצמאית.

הרקע הזה של בני השלושים ומעלה עדיין משפיע עליהם, אם כי גם הם נתונים להשפעות של ההליכים של השנים האחרונות. המחזורים המאוחרים יותר ממשיכים, פחות או יותר באותה דרך וכבר רואים אותם בתפקידים מרכזיים למדי. רק בקרב הצעירים יותר, מתחת לגיל 25 מורגש שוני במנטאליות ובהתייחסות למכלול הקיבוצי.

בני שכבה גילית זו צמחו בתקופה בה החלשות ההכרה הקיבוצית הפכה להיות מודעת. הם לא היו שותפים למאבקים רציניים של הקיבוץ, כי כאלה כמעט ולא התקיימו. הם צמחו לתוך השפע וכשחזרו הביתה מצאו את הבוגרים יותר כשהם נושאים את המשק והחברה. זוהי השכבה הגילית שצמחה בתקופת

השקט היחסי בגבולות ואשר מלחמת ששת הימים גרמה בתוכה לזעזועים רוחניים חזקים יחסית. השכבה הבוגרת יותר היתה גם מחוסנת יותר מבחינה זו. היא התבגרה בימי ההסתננות של שנות החמישים, פעולות התגמול ומבצע סיני. חלק ממנה השתתף במלחמות הללו וחלק אחר היה מבוגר מספיק בכדי להפוך את הבעיה הבטחונית לחלק מתודעתו.

הצעירים ממש של היום מושפעים בחזקה גם מסגנון חיים שנוצר בתרבות מיואשת מעצמה והמחדיר באורה לא מודע יאוש מכל שותפות מודעת וליכוד ערכי. זוהי שכבה המחפשת את זהותה האישית, קודם כל בנבדל מהכלל. נראה שהשתלבותה תהיה קשה יותר מאשר כל שכבה גילית אחרת.

הדור הוותיק

עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו
תהילים צ"ב, ט"ו

לפני ארבעים שנה דרושה היתה מידה גדולה של העזה אפילו לחלום על המציאות של היום. החבר הוותיק רואה היום ישוב קולקטיבי גדול, מתפתח ומצליח, בעל השגים כלכליים, ארגוניים וטכנולוגיים, רמת חיים גבוהה, בנים לומדים. מרבית הוותיקים רואים לידם ועמם את בניהם ונכדיהם. גם הנוף הטבעי השתנה לבלי הכר: במקום גבעות חול המצמיחות עשבי בר ודרדרים, עמק ירוק שופע צמחיה ומחנה עתיר ירק, פריחה וצל. לכאורה יש מקום להרגשה של נחת ושביעות רצון ללא סייגים של הדור הוותיק. אלא שהדברים אינם פשוטים. לא רק הבנים החוזרים היום מן הצבא שואלים לדרכם, גם החבר והחברה הוותיקים עושים זאת.

כאשר מסכמים, ניתן לומר ששילוב הדורות בקיבוצנו עלה יפה. אבל אין הוא משוחרר ממתחים פנימיים המעיקים במידה ניכרת על חברים וותיקים רבים. כישוב כפרי חייב היה שילוב הדורות בתוכנו להיות תופעה טבעית, אלא שאנו גם חברה מודרנית המבוססת על בחירה חפשית. אין אצלנו משטר שבטי או פאטריארכלי המאפיין על-ידי שליטה כלכלית ומוסרית של זקני השבט והעדה ושל אבות המשפחה. בחברה המודרנית של היום ניתוק הבנים מהוריהם הוא

הכלל, ואילו אנחנו היוצאים ממנו. המתחים הללו חריפים אצלנו במיוחד, כאשר יש לנו "שקע דמוגרפי" – העדר שכבה ביניים המסוגלת לגשר בין האבות לבנים.

ההסתלקות מן הניהול, מתפקידי מפתח במשק ובחברה הם, אוביקטיבית, מגורמי המצוקה והתסכול של הדור הוותיק. גם לגיל המתקדם ולבעיות הפיזיות והנפשיות הבאות עמו יש בכך תפקיד. אלה תופעות "טבעיות" שהאדם משלים עמן בהכרתו. אך אין השלמה זו מונעת את המצוקה, אפילו היא מרככת אותה במקצת. גם הבדלי המנטאליים, הסגנון והדגש השונה המושם על הערכים שביסוד הקיבוץ מביאים חברים וותיקים רבים לשאול את עצמם אם מפעל חיהם

ימשך. וכידוע אין שאלות אלה נשאלות מרוב נחת. בעיה חמורה במיוחד היא מצבם ותחושתם של החברים הוותיקים שבניהם עזבו את גבעת-חיים, הרואים את בניהם ונכדיהם לעיתים רחוקות יחסית, בעוד שאר הותיקים מצויים עמם יום יום.

על גורמים אוביקטיביים אלה יכול להתווסף גורם היחסים. יחסים קשים בין צעירים לוותיקים מחריפים מאד את תחושת המצוקה של הוותיק. לזכותה של גבעת-חיים ניתן לומר שהיחסים בין הדורות הם קורקטיים. לא יותר מזה, אבל גם לא פחות. לא כל הקיבוצים יודעים מצב כזה. הדור הצעיר ככלל אינו מתקש בדור הוותיק בדיבור או בהצרת צעדים. בשנים האחרונות קיימת אפילו פניה לוותיקים לשוב לפעילות, מתוך הכרת הברכה שיש בשיקול דעת מאוזן של צעירים וותיקים.

גם מבחינת התעסוקה, שהיא מן הקובעות בהרגשת הערך העצמי של האדם. הקשיש, שפר חלקו של דור הוותיקים אצלנו. "גת" ממלאת בזאת תפקיד מכריע.

עם זאת אין להתחסם לבעיית הדור הוותיק בהכללה, באשר החברה נבחנת ביכולתה לפתור או לכל הפחות להקל על כל פרט את מצוקתו. הבעיות שונות אצל כל אחד ואחד. על כן חייבת תשומת הלב של החברה להיות מופנית לבעיות והפעולה חייבת להקדים את הווצרותן או החרפתן. אין לחכות עד שיפגעו אנשים, כי לעיתים, אפילו כשתוקנה הפגיעה, נשארת ההרגשה הקשה. פתרון הבעיות של החברים המזדקנים מותנה גם ביחס אנושי נאות וגם בהקצאת משאבים חמריים. המבחנים של חברתנו בשטח זה עדיין לפנייה.

חנה"ל מסתכלת באבא, מחבקת ומנשקת
אותו: כמה אתה נחמד! אני מוכרחה להגיד
תודה לאמא, שבחרה לי אבא כזה!

קשיי החינוך

כל שירת חטא קודמת לחכמתו, חכמתו מחקימתו,
וכל שחכמתו קודמת ליראת חטא, אין חכמתו
מחקימתו.

פרקי אבות ג', י"א

בשנים האחרונות ניתן לאבחן בבירור ירידה ניכרת בהתענינות הציבור שלנו בחינוך. הנושא כולו אינו נחשב הרבה, כל עוד אין הוא נוגע ישירות לבן ולבת של ההורה המסוים. חסרה אצלנו, כמו בקיבוצים רבים אחרים, מחשבה חינוכית-ציבורית מדריכה. ההיחלצות לעבודת החינוך, בכל הגילים, אינה עונה על הצרכים. לכאורה הדבר תמוה, שכן אין כחינוך מקצוע עתיר ידע ואין מוצר מורכב יותר מן האדם. אבל במבט מעמיק יותר ניתן לאחר סיבות למצב. האחת - מוצר החינוך אינו ניתן להמדד באופן כמותי. אין כאן שיאי ייצור, מאזנים וחשבונות רווח והפסד שנתיים. פרו של החינוך ניכר באיכותו, והאספקטים הכמותיים שלו - עזיבה לעומת השארות בקיבוץ - באים לידי ביטוי זמן רב לאחר תום התהליך החינוכי. העבודה קשה ואחריות ו"כאבי הראש" מרובים. סיבה שניה הוא חוסר הידיעה למה לחנך. חברה מחנכת ובעלת תודעה חינוכית היא חברה בעלת אמונה בערכיה וביעודה ורואה טעם בקיומה. העייפות הערכית והאידיאולוגית השוררת בתוכנו הביאה לידי כך שהחשוב לנו היום, כחברה, אינו איכות האדם המתחנך, אלא הטיפול בצרכיו הפיזיים והשכלתו הפורמאלית.

מצב זה בולט במיוחד בגיל הנעורים. עד גיל זה מתנהל החינוך במסלולים בדוקים ומוסכמים על הרוב הגדול. הבעיות העיקריות הן מחסור במבנים מתאימים לחינוקות, לפעוטים וכיתות נמוכות ובכוח אדם חינוכי. המחסור במספלות הוא תוצאה של התפוצצות הילודה בשנים האחרונות, מחסור מתמיד בכוח אדם ואי החשבה של המקצוע. יש להניח שסיבה אחרונה זו תעלם עם התפתחות מסלולי ההכשרה למספלות וגידול השימוש בהם. המחסור במורים (מורות) לביה"ס היסודי הוא כרוני. כמעט כל השנים אנו נאלצים להעזר במחנכים שכירים. בנוסף לסיבות שכבר נמנו לעיל יש לציין את העדר ההכרה האקדמית בבוגרי סמינרים למורים יסודיים. גורם זה משפיע כנראה על בעלי תחושת הסטאטוס המפותחת שבתוכנו.

החינוך בגיל הנעורים הוא במצב חמור. בעית מקומו של ביה"ס היא משנית לבעית דלדול הצוות החינוכי - מורים, מספלות ומדריכים. גם מספר

הילדים הקטן הוא גורם משני. בגיל זה - בו עולה בחינוך (במובנו הטהור של המושג) משקלו של היסוד האינטלקטואלי, אנו מצויים במצב של אזלת-יד. מצב זה שורר במרבית הקיבוצים בגילנו. שכבת המחנכים הוותיקה, שהיו לה ערכים ודרך חינוכיים, הולכת ומסיימת את תפקידה בחינוך בגלל התבגרותה. שכבה חדשה בעלת אותה רמת ליכוד ואמונה לא קמה.

אמנם המחנך כיום בגיל הנעורים חייב להיות בעל תואר אקדמאי, אך קרוב לודאי שתדמיתו של המקצוע בארץ כמפלט למי שאינו יכול או אינו רוצה להשתתף במאבק הקיום והמעמד - תמשיך להשפיע גם עלינו.

החמל מזלנו והצטרפנו השנה לבי"ס שמקימו ונושאו שייכים לאותו מיעוט בתנועה הקיבוצית שעדיין לא נס ליחו החינוכי. למרות זאת לא נוכל לשקוט על שמרינו ולהשאיר כל השנים בגדר "טרמפיסטים". יתכן ויש להפנות לחינוך גיל הנעורים חברים מגיל הביניים שהתבססו כבר בקיבוץ ואשר ראייתם את עצמם ואת חברתם מאוזנת יותר מזו של הצעירים שחזרו זה עתה מהצבא.

מלשינות
בזמן ההשכבה מתאונן זאטוט בן ארבע
בפני אביו, שמגדל לו במקום מטוים.
למחרת שוב אותו הדבר.
אומר אבא: למה אתה מספר לי תמיד
בערב? בבוקר תגיד למספלת!
אומר הקטן: המספלות לא מרשות להלשין.

יחסי אנוש

עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות, מוציאים את האדם מן העולם.

פרקי אבות ב', ט"ז

מענה רך ישיב חמה ודבר עצב יעלה אף.

משלי ט"ו, א'

במושג "יחסי אנוש" ניתן להבין עולם ומלואו. כמספר האנשים כן מספר הפירושים הניתנים לו. אם נוציא מן החשבון כמה הפלגות אוטופיות בתחום זה, נוכל לומר כי הרוב הגדול יסכים לכך שהבסיס ליחסי אנוש תקינים ואף משופרים בקיבוץ המתקיים זה עשרות שנים וחושב להמשיך ולהתקיים כקיבוץ, היא ההכרה הפנימית העמוקה של כל פרט שגם האחר – הזולת – הוא סוביקט לעצמו, בעל ראייה סוביקטיבית של סביבתו וצרכים סוביקטיביים משלו. הכרה כזו מביאה לא להפגנות אהדה ונימוס מחמדות או להתעלות מתמדת לשאי

תחושת אחווה הדדית – שתייהן הפלגות אוטופיות – אלא ליחס של כבוד לאדם באשר הוא אדם, להערכה הדדית להקשבה וסובלנות, ולצמצום ההתייחסות אל הזולת, במחשבה ובמעשה, כאל אוביקט להנאה ולניצול או כאל מטרד.

קשה לומר כי הכרה פנימית עמוקה זו היא אמנם נחלת הרוב בקרבנו. יחסי האנוש בקיבוץ מצויים ברמה גבוהה יחסית לסביבה החברתית בתוכה הוא מצוי, אך זאת יותר בזכות המסגרת הקיבוצית וכלליה מאשר בזכות התנהגותם של הפרטים המרכיבים אותה. המסגרת הקיבוצית מגינה על הפרט מפני הזרקות לאשפתות בעקב התאכזרות הגורל אליו או נחשלות במלחמת הקיום. מרבית העניינים הניתנים לתיקון וסידור בידי אדם מטופלים באורח סביר – במסגרת המגבלות האוביקטיביות של יכולתו – על-ידי מוסדות המונחים על-ידי תקנות מתאימות. אלא שקיימת הרגשה שהכל או הרוב נעשה כמצוות אנשים מלומדה ולא מתוך רצון טוב ופתיחות. הרוב סומכים על המוסדות והתקנונים ומתנערים ממעורבות אישית ומתחושת אחריות לגורל הזולת. רק מיעוט פתוח לצרכי הזולת מעבר למה שנאמר בתקנון או מעבר לתפקידו. וכאשר צצים בעיות וצרכים חדשים מקימים מוסד חדש ומוסיפים סעיף לתקנון. אפשר לומר שהיחסים הבין-אישיים בתוכנו נפגעים על ידי מיסוד מסוּף ונוקשה במידה רבה. במרבית, או כמעט בכל המקרים, החבר מקבל את המגיע לו, אלא שלעיתים קרובות אופן הקבלה הוא נוקשה ופוגע ומותיר אחריו הרגשה קשה.

היחסים היומיומיים בין החברים שאינם בידידות אישית הם לרוב קורקטיים. אבל לעיתים קרובות אפשר להתקל בגילויים של גסות רוח, תוקפנות מילולית וצרות עין בחיי היום-יום, בשיחות פנים-אל-פנים ובעיקר בדיבורים ש"מאחרי הגב". אפילו מקרים אלה מאפיינים רק מיעוט (גדול, ללא ספק) של המגיעים היום-יומיים, הם מעכירים את האווירה. נאמר כבר שטיפת זפת אחת מקלקלת חבית שלמה של דבש. אין ספק שלגורמים פסיכולוגיים, אישיים וכלליים, יש בזה חלק ניכר. אבל יש לכך גם סיבות קיבוציות מיוחדות. עצם העובדה שהפרט מוגן בקיבוץ, מאפשרת לחברים רבים להרשות לעצמם להתבטא באורח פוגע. יש לזכור כי גם הפוגע מוגן בפני תגובות דראסטיות. גם הצוותא הקיבוצית ההדוקה (שנתרופפה בינתיים) הביאה להגברת המתחים הבין-אישיים.

כללית אפשר לומר שלמושג "החברות הקיבוצית" אין כיום משמעות רבה בחיינו. מועטים הם גם רגעי התרוממות הרוח הנובעים מתחושת ליכוד ואחוה. אין ספק של"התקפלות פנימה" של חברים רבים יש חלק ניכר בכך שהזולת שוב אינו מעניין אותם כאדם.

שׁוּיוֹן

בכל זאת לא לשווא נרד לעומקם של דברים,
אשר לכאורה אינם אלא קלי-ערך, אך הרבה
פעמים הם אבותיהם של מאורעות גדולים.

טאקסטוס
מחוך "ספרי השנים"

אין הסכמה מרובה באשר לתוכנו של מושג השוויון הקבוצי. מקובל
עלינו המושג "שוויון ערך האדם", אך אין לו פירוש אחד. בעבר היה הדגש
מוטל על השוויון החמרי. זה היה מובן על רקע המצוקה בקיבוץ הצעיר דאז
ועל רקע המצוקה החמרית בכלל לפני עשרות שנים. הפאחוס הסוציאליסטי דאז
שאב את כוחו בעיקר מהמחאה כנגד הדלות והמצוקה. השוויון החמרי היה
במידה רבה פורמאלי כי לא היתה אפשרות כללית להעניק לכל אחד לפי צרכיו.
פריצות הגדר בתחום השוויון החמרי ידועות בקיבוץ זה עשרות שנים. עוד
בטרם הווצרות בעיות מקלטיות הרדיו והקומקומים הפרטיים. קשה לומר שהקיבוץ
עמד במערכה עם יצרי לב הפרט בתחום זה. בדרך כלל היו פורצי הגדר למכתיבי
הנורמות. הקיבוץ השלים מצרכים וסתם פורים, אולם הנזק שנוצר הוא בהשתרשות
ההרגל שמוחר ואפשר להעלות את רמת החיים במידה ניכרת באמצעות מקורות חוץ
למיניהם - פרטיים וציבוריים. מה שקרה עם הרדיו והקומקום קרה עם נסיעות
לחו"ל וקורה עתה גם עם מקלטי טלביזיה.

בתחום הרכב אנו במצב טוב יותר. החזקת רכב פרטי, שנקנה בכספי החבר
או נתקבל במתנה, אינה ידועה בקיבוץ. היו וישנם רק מקרים בודדים של רכב
שניתן לצורך מילוי תפקיד ושימש גם לנסיעות פרטיות. קניית מספר כלי רכב
קטנים והעברת רכב ממלאי התפקידים ומרבית הפעילים לשימוש החברים לאחר
שעות העבודה, עונים הן על הצורך של החבר בנסיעה והן על אי-השוויון
שנוצר בעבר. קשה לראות כיצד יחזיק החבר רכב שלא ניתן לו על-ידי המשק.
הבעיה אינה ברכישה (מכונת משומשת קטנה היא בהישג יד של כמה מקבלי
מתנות בכל ישוב קיבוצי), אלא בהוצאות על דלק, ביטוח, רשיונות והחזקה.
מכל מקום נחוצה עירנות גם בתחום רגיש זה.

עלית רמת החיים הביאה לירידה במשקלו של נושא השוויון החמרי
בקיבוץ. אם לחבר א' יש מצלמה ולחבר ב' יש פטיפון - אין זה מסעיר את

פרשה לעצמה הם היחסים בין חברים לממלאי תפקידים. בתחום זה עדיין
לא השכלנו לעלות על הדרך הנכונה והמתרחש בו ממרר את חיי כולנו לא
במעט. לחברים רבים נראה, אולי מבלי שהיו מודעים לכך, כי ממלא התפקיד,
אם לנקוט בלשון הגזמה כלשהי, הוא מעין אוטומט החייב לעמוד לפקודתם כל
אימת שיחפצו. הם שוכחים שגם ממלא התפקיד הוא אדם, עם בעיותיו וצרכיו
האישיים (כולל שקט ומנוחה) ושתפקידו מטיל עליו עומס נוסף. מצד שני יש
גם ממלאי תפקידים - ניהוליים ומקצועיים - לא מעטים הרואים בחבר הבא
עם בעיתו, טרדן חסר תקנה ואוביקט להפגנת סמכות ושליטה. כל תגובה נוקשה
מצד כלשהו מזינה את הנוקשות או המרירות של הצד השני ואנו מצויים
במעגל קסמים.

המסגרת הקיבוצית היא תנאי הכרחי לקיומם של יחסי אנוש משופרים.
בחברה בה מתנהלת מלחמת קיום ומעמד של הכל בכל, אין הם יכולים לשרוד,
אפילו אם על פני השטח מתנהל הכל בנימוס מופלג. עם זאת אין המסגרת ומה
שהיא נותנת מספיקים. חבר הקיבוץ צמא גם ליחסי אנוש חיוביים ספונטאניים
ולא רק מוסדיים, אפילו הוא עצמו אינו מקיים. אנו זקוקים ליותר מן
הקיים. אנו זקוקים להכרה הדדית ספונטאנית בזכות לסוביקטיביות, גם כאשר
אנו מסרבים ומסרבים לנו מסיבות אוביקטיביות; אנו זקוקים להערכה הדדית
וכיבוד הדדי, מבלי שנמנע מלומר דברים קשים כשיש בכך צורך; אנו זקוקים
גם ליותר אנשים המשרים רוח טובה על סביבותיהם, כי יש לנו יותר מדי
"אנשים קשים".

מה ניתן לעשות למען שיפור? לדעת הקהל, הסולדת מכל גילוי של
התנהגות פוגעת, יש תפקיד נכבד. אבל שיפור מהותי של המצב יכול לבוא רק
כתוצאה תהליך חינוכי מכוון וממושך המתחיל מינקות. קשה לראות כיצד
מתחולל שיפור זה בקרב האוכלוסיה הנוכחית של גבעת-חיים. הדור השני לא
שיפר. כל הנושא לא עלה עדיין אל התודעה הציבורית והפרטית.

*

עוני - כלבלב הגן נוגה (3½) לגננת: אני כל-כך אוהבת אותך! את מוחק, את חמודה, את פשוט עוֹנִי!

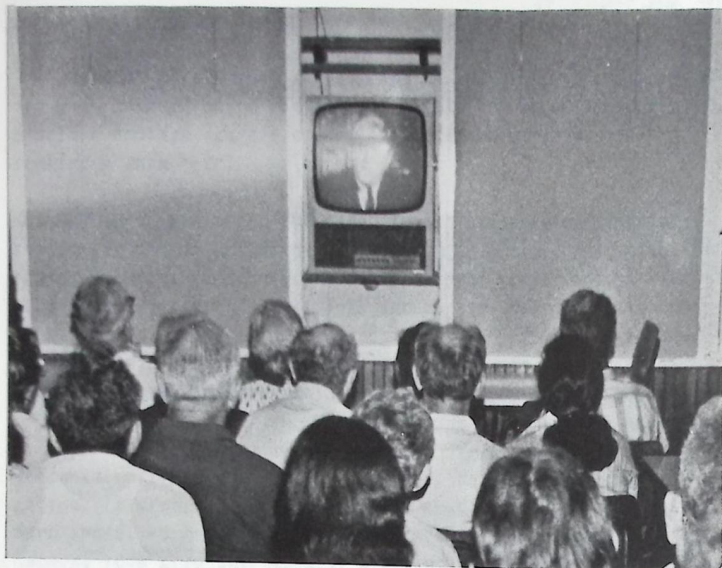

הרוחות כבעבר. כמעט כולם יכולים להגיע לפריטים מעין אלה, אם כי לא באותה קלות. רמת הביגוד, הרהוט, התזונה והדיור טובות והנעשה בתחומים אלה מטריד פחות מאשר בעבר את הרוב הגדול. אם כי תמיד יהיו כאלה שיחפשו הבדלים קטנים בנרות על-מנת למצוא פורקן לרגשי התמרמרותם. עם זאת אין להוריד את הנושא כליל מסדר היום. מוצרים ופיתוחים יהיו קיימים תמיד ואף מידת ההתמרמרות הקטנה ביותר בתחום זה בקיבוץ היא מיותרת. כמו כן יש לתת את הדעת על החריגות מהשוויון החמרי בקרב הילדים, הנעשית על-ידי ההורים. השפעת אי השוויון החמרי בקרב ילדים שלילית יותר מאשר בקרב המבוגרים.

מימוש עקרון שוויון ערך האדם נדד כיום לתחומים אחרים: השכלה, היכולת הממשית להשתתף בהכרעה חברתית ומצבה של החבירה.

למרות המגמה המוצהרת אין עדיין ביכולת החברה שלנו לספק השכלה גבוהה לכל חבר או אף לכל דורש, בזמן הנראה לו. יהיו מתחים בתחום זה, שיפתרו רק על-ידי הפעלת מסלולי השכלה שאינם מנתקים את החבר מביתו. ההתמחות בחיי הקיבוץ מחייבת לתת לרוב החברים השכלה שתהפוך אותם למבני בתחומי החיים העיקריים בקיבוץ, כך שיוכלו להשתתף בהכרעה אפילו אינם מומחים. פירוש הדבר לכלול במסלול ההשכלה של כל חבר קיבוץ, בביה"ס התיכון ולאחריו, קורסים בכלכלה, סוציולוגיה ומדעי הטבע העיקריים. וכן חנוך לערנות ציבורית.

בתחום שוויון האשה הצלחנו ונכשלו גם יחד. האשה בקיבוץ יכולה לעשות כל דבר לו היא מוכשרת, אבל למעשה מתרכזות מרבית החברות בענפים ומקצועות הנחשבים לנחלת האשה מקדמת דנא. משום מה הם גם נחשבים כנחותים בעיני רבים. הסתירה בין הרעיון הכללי שהאשה בקיבוץ היא שוות ערך לגבר לבין המציאות, מטילה צל על חיינו. הפתרון טמון במעבר נשים למקצועות "גבריים" (הטכנולוגיה מאפשרת זאת) במעבר גברים למקצועות "נשיים" (שרותים למיניהם) ובשינוי סולם ערכים של רבים מחברינו בכל הקשור בדימוי הגברי ובדימוי הנשי. יותר מכל אלה טמון הפתרון בפעילותן של החבירות עצמן, במאבקן על שוויון גם בתוך הקיבוץ. עד כה היתה הגבתן על הסתירה בין הרעיון למציאות בעיקר נסיגה לתחומי המשפחתיות הצרה ולטיפוס של עקרת הבית. יש סימנים לכך שהצעירות יותר לא ילכו בדרכי חברותיהן המבוגרות.

חיי התרבות והרוח

אנו אוהבים שקולנו הפנימי יגיע אלינו מהחוץ.

סטנסלב יז'יץ
מתוך "מחשבות בלתי-מסורקות"

הפעילות התרבותית שתוארה בחלק הראשון היא מרשימה בכמותה, אלא שי מקום לשאלות באשר לאיכותה ולכיוונה. יותר ויותר מסתמנת התקרבות אל צריכה פאסיבית של מוצרים קלים לעיכול, קנויים או עשויים לפי דוגמה חיצונית והתרחקות מהשתתפות רבה ביצירה עצמית וצריכה של אמנות ותרבות ברמה גבוהה. דבר זה חל גם על החגים, למרות השיפור שחל בשנה האחרונה. חג מוצלח הוא בעיקר תוצאת פעילותם של מספר מצומצם של חברים. הציבור

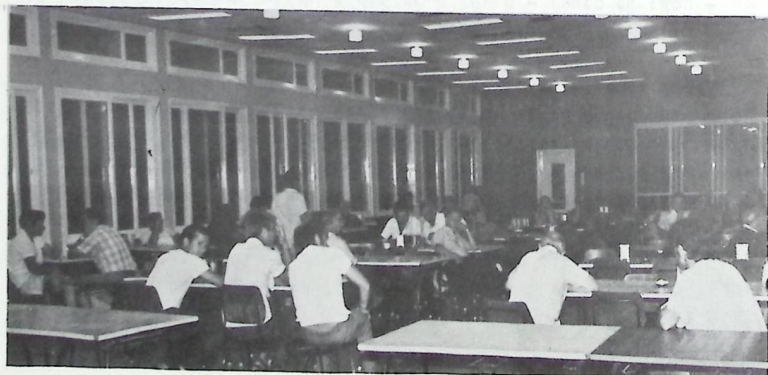
האסיפה הכללית

התרופה למגרעות הדמוקרטיות היא - מידה רבה יותר של דמוקרטיה.

אברהם לינקולן

מצבה של האסיפה אינו טוב, לכל הדעות. בעת האחרונה הוא הפך לבלתי-נסבל. הסיבות לכך נמנו לא פעם: חוסר הכנה מתאימה, חוסר אינפורמציה, חוסר עניין בנושאים רבים, חוסר ידע, חוסר יכולת לשוחח בציבור של מאות חברים, השתלטות דברנים קבועים על המיקרופון, מניפולציות של המזכירות בדעת הקהל וכו'.

נסיונות שנעשו בישובים רבים מראים שלכל הגורמים הללו יש תפקיד בהבאת האספה למצבה הנוכחי, אבל לא הם העיקר. ניסו כבר הרבה "פטנטים" טכניים וארגוניים: כיבוד, אינפורמציה מוקדמת, יושבי ראש עצמאיים, הצבעה חשאית, עצמאות לועדות ועוד. כל אלה שיפרו משהו אבל לא שינו את המצב מיסודו. הבעיה העיקרית היא אדישות החבר. למרות כל הליקויים של הדמוקרטיה הקיבוצית יש לחבר הקיבוץ מידה גדולה של השפעה על ההחלטות והביצוע, אם רק ירצה בכך. אלא שלעיתים קרובות ואולי לרוב אינו רוצה. אפשר לומר, על משקל המושג שטבע אריך פרום, שיש כאן "מנוס מאחריות". כל עוד קיומי מובטח וברמה טובה, אין לי עניין "לשבור את הראש" על עניינים שאינם נוגעים לי. נסיון חוגי הדיון, בו יש אפשרות למרבית החברים לבוא לידי ביטוי, מוכיח זאת. ההתחלה הייתה טובה, משום החידוש שבדבר. לאחר מכן פג העניין, השתתפות ירדה במידה ניכרת והגיע לרמה של

בא לשמוע, לראות ולהנות ורואה עצמו פטור מתרומה להצלחה. חלק גדול מדי של חגיגנו מוטל על הילדים שהופעתם חמיד שובה את הלב ומרנינה את העין.

העלמותה של ה"צוותא" והעדר דרישה לה, הם עניין חמור. "צוותא" של יום ששי חייב להיות האירוע התרבותי המרכזי של הישוב הקיבוצי. ערכו בהתכנסות המשותפת ובעיסוק במאורעות וקטעי חיים פנימיים, בליווי ובמעורבות שהוא יוצר.

לדלותם של חיי הרוח - ההתייחסות האקטיבית לאירועים לתהליכים ולמשמעות של המתרחש בגבעת-חיים, בתנועה הקיבוצית, בארץ, בעם היהודי ובעולם - בולטת. ישוב כשלנו חייב לקיים בחוכו חוג של מתעניינים בבעיות חברה, תנועה ופוליטיקה ולקיים מדי פעם מפגשים כלליים בנושאים אלה. אין זה עניין של מארגנים בלבד. גם אם ימצא מארגן, יש לצפות לכך שמספר המשתתפים יהיה מועט ולאחר זמן מה יגווע המפעל. רק כאשר מתרחש מאורע מסעיר או מובאת אישיות פיקנטית או סנסציונית, יש סיכוי להשתתפות וערנות -

תרבות אינה מתמצית רק בחגים, אמנות, מסיבות, חוגים וכיו"ב. היא קיימת גם בסגנון החיים. בצער רב יש לציין כי חיי היום יום שלנו אינם בעלי סגנון כלשהו. אבדה רגישותנו, כחברה, לאסתטיקה, לנוי, להליכות הפרט והכלל. יש מידה לא רבה של וולגאריות בחיינו - החל ממקום ואופן האכילה, וכלה בדגש שאנו שמים על צורתו של המחנה שלנו.

אין ספק שיש שיש קיבוצי חייב שיהיו לו סגנון חיים, חיי רוח, חיי יצירה וצריכת תרבות ברמה גבוהה. אלה הם סימנים להיות חברה מגובשת, בעלת תחושת טעם וכיוון שבלעדיהם אין לו קיום. העדרם מלמד על אטומיזציה של החיים. היש אינו מועט והבסיס להתחדשות תרבותית ורוחנית עדיין קיים, אלא שלהמשך ההזנחה בתחום זה תהיה השפעה הרסנית. יתכן והמנוף לשינוי מצוי בתחומים אחרים, אבל איננו יכולים להרשות לעצמנו את המשך המצב הקיים

*

זכרונות חנוכה
יונתן מהפעוטון צריך לבלוע כדור נגד חום
ואינו יכול.
אומרת המטפלת: אצטרך לתת לך את זה בנר.
כן? אומר יונתן, גם תדליקי אותו?

*

אסיפה "טובה". בקצרה: הדמוקרטיה נתונה, בעיקרה, בידי הציבור, אלא שהוא אינו רוצה בה.

יש להנהיג את כל השיפורים הטכניים והארגוניים הדרושים, אך קודם לכל יש לחנך, מבוגרים וצעירים, לעירנות ציבורית ולאכפתיות.

הבעיות של ההשכלה העל-תיכונית

לפנים היו בני האדם לומדים כדי להשביח בלימוד. בימינו הם לומדים כדי להחקבל על הבריות.

קונג פו צה (קונפוציוס)

האומניות משרתות את החיים, החכמה מושלת בס.

סנקה

מספר הלומדים מטעם גבעת-חיים הוא כיום מעל ל-20. וזאת לאחר שרק לפני שנים אחדות דיברנו על מכסה של 12 לומדים. אם נביא בחשבון משך הכשרה ממוצע של 2-3 שנים נראה שיש לנו 8-9 לומדים חדשים מדי שנה. מספר כזה יכול להבטיח לומדים לכל מי שירצה בכך. יתכן ויש מקום לומר זאת בגלוי, ולבטל את המכסות. מעשית לא ישתנה הרבה, אבל ימנע מתחים ובעיות. הדיון עם חבר הרוצה ללמוד צריך להיות - ואמנם כך נעשה - לא על עצם יציאתו ללימודים אלא על מועד, אופי ויעד.

אשר למועד, מקובל עלינו שחבר החוזר מהצבר צריך להמצא במשק, בעבודה, תקופה מסוימת לפני יציאתו ללימודים. אך יש חברים שאצה להם הדרך. לעיתים נאלצת ועדת ההכשרה לדחות מספר פניות. פירוש הדבר דחיה בזמן. במקרים כאלה יכולה הועדה להכריע רק על מידת הדחיפות האובייקטיבית בהחלט לצרכי המשק ולזמן שהותו של החבר בבית. כל נסיון לקבוע מידת דחיפות סובייקטיבית יביא לסיבוכים שאין לפתורם. בנוסף לקושי הכמותי יש גם קשיים בהוצאת חבר ממקום עבודתו. אנו עלולים להגיע אז למצב האבסורדי

60

שחבר המסור יותר למקום עבודתו הוא בעל סיכויים קטנים יותר לצאת ללימודים מחברים אחרים.

לישוב כשלנו, עם תעשיה וחקלאות מפותחים, חברה מסועפת ומערכת חינוך גדולה (בעתיד), דרוש מספר רב של חברים בוגרי מוסדות על-תיכוניים. אבל מדי שנה אנו מתקשים למצוא מועמדים ללימודים העונים על צרכי המשק. לעומת זאת יש פניות לא מעטות ללימודים שנחיצותם למשק מוטלת בספק. קיימת גם בעיה של עבודת מסיים הלימודים. האם יעבוד רק במקצועו, גם מחוץ למשק או שהלימודים אינם מחייבים העסקה בהתאם.

לענין זה שייכת גם שאלת רמת הלימודים. קיימת באופן טבעי פירמידה של צרכים. ליד המהנדס דרושים כמה הנדסאים ולידם מספר רב יותר של טכנאים. לבנים יש נטיה להתרכז בלימוד הגבוה יותר דווקא, ולראות כלא מתאים או לא מכובד הסתפקות ברמה של טכנאים. כך הדבר גם כאשר מדובר בלימודים ברחובות לעומת המדרשה, או לימודי חינוך באוניברסיטה לעומת סמינר למורים.

לאחרונה מסתמנת גם דרישה של מספר חברים להמשך לימודים לתואר שני וכד', בעוד רבים לא למדו אפילו פעם אחת. נצטרך לתת את הדעת גם על בעיה זו.

בעיות החקלאות ועתידה

עובד אדמתו ישבע לחם.

משלי י"ב י"א

בעיתו העקרית של המשק החקלאי שלנו היא רוטאציה מהירה מדי של החברים העובדים בו. מדובר בבנים, הצעירים והבוגרים יותר. רבים מהם, שעבדו ועובדים בענפי החקלאות, אינם רואים בה עיסוק לעצמם לשנים רבות, אלא קטע שאינו ארוך במיוחד במסלול חייהם. תופעה זו מקשה על הצטברות נסיון וידע, פוגעת בתפעול השוטף של הענפים ומפחיתה מן הרווחיות. קשה להבין את הסיבה לכך. החקלאות הקיבוצית של היום שוב אינה מחייבת עבודה גופנית מפרכת ופשוטה. ברובה המכריע היא עתירת ידע, מחוכם, ממוכנת ומאורגנת באורח מודרני. זוהי אחת החקלאויות המתקדמות שבעולם. עבודות קשות ומשעממות יש בכל ענף, גם בתעשייה, לא פחות ואולי אף יותר מאשר בחקלאות. יתכן ואי ההתמדה בחקלאות נובעת מאיזושהי תדמית מסורתית ומסולפת של איכרות נחשלת המשפיעה בדרכי עקיפין גם עלינו. יתכן ויש כאן פשוט מעבר מן הוותיק השגור והמוכר אל החדש המושך. מכל מקום, איך להנחיש שהחקלאות תעלם מן המשק. נמשך להגדיל את משק החי ונעבד את כל הקרקע עיבוד אינטנסיבי. הצורך המתמיד בשמירה על צוותי הענפים, בתגבורם ובגיבושם, מחייב אותנו לבחון את מגמות התפתחותה של החקלאות הן האובייקטיביות, הנובעות משינויי מיכון ושוק בעולם ובארץ והן הסובייקטיביות, הנובעות מרצונות ונסיבות הדור הצעיר.

משהו על העבר

כאשר מסתכלים על החקלאות שהיתה לנו בעבר רואים כי מגבלתה העיקרית היתה מחסור בקרקע ומסורתיה היו מכסימום רווח והעסקת מכסימום אנשים. לפני 25-30 שנה ואף מאוחר יותר, ניתן היה למצוא הרבה מאד ענפים ותת-ענפים. בענפי השדה – פלחה, שלחין וגן-הירק – גידלו גידולים רבים. בלול היו מטילות ועופות פטימים. בברווזיה היו ברווזים, הודיים ואווזים. במטעים היו (ויש עדיין) זנים רבים. ריבוי הענפים, הגידולים ומיני בעלי החיים איפשר להעסיק את כולם, במשך כל השנה, בבית.

ההווה והעתיד

המגמה החלה להשתנות כאשר המיכון הפך לגורם רציני יותר בחקלאות, גבר הצורך בהתמחות וידע והוכנסו שיטות חדשות של ניתוח כלכלי. ענפים חוסלו והצטמצם מספר הגידולים ומיני בעלי החיים בענפים קיימים. ציוד מודרני ויקר, החוסך כוח אדם, אינו יכול להרכש עבור ענף קטן-ממדים. זהו בזבוז מבחינה כלכלית. ההתחרות הגוברת והמגמה לירידת רווחיות החקלאות דרשו יעול, התמחות וידע וכתוצאה מכך ריכוז המאמץ בכמה גדוות עיקריות. שיטות ניתוח כלכלי הראו מה כדאי יותר ומה פחות, מהו המחיר האלטרנטיבי של כל יום עבודה, כל קוב מים וכל יחידה אחרת של אמצעי ייצור.

רצון הבנים בהשכלה גבוהה מסייע למגמת הצמצום והגידול. בכל ענף צריך שיהיה מקום לבוגרי מוסדות ההשכלה שביחד עם עבודתם יעסקו גם במחקר ופיתוח. דבר זה עשוי להבטיח הקלטות והמצאות הבנים בענפים ולמנוע את חיפוש התעסוקה בחוץ.

אנו יכולים לתאר לעצמנו בעתיד רפת בת אלף חולבות ו-500 עגלים לבשר, אשר תיצר 7 מיליון ליטר חלב וכ-200 טון בשר לשנה. ההודיה צריכה להגיע ליצור של 1000-800 טון בשר לשנה. המטעים יכללו כנראה רק את הפרדס (שיגיע ל-700 ד') ואת האבוקדו ששטחו יוכפל. ענף גידולי השדה ישאר בהיקפו הנוכחי, כל עוד אין תוספת קרקע. יחד עם הענפים הגדולים יהיה מקום לענף או שניים קטנים יותר, כמו הוורדים, הנותן תעסוקה לחברות שאינן רוצות או שאינן יכולות לעבוד בענפים ה"נשיים" המסורתיים ולחברים המוצאים בזה עניין.

משק חקלאי זה יגיע, במחירי ההווה, למחזור של 11 מיליון ל"י, כמעט הכפלה של הקיים (6.5 מיליון). פיתוחו והחזקתו מחייבים הגדלת השרותים היצרניים, כי בלעדיהם הוא ידמה למכונה ללא שמן. יש לשכלל ולהעמיק את המעקב הכלכלי ואת הארגון. לא נוכל להרשות לעצמנו, במשק בעל היקף ומבנה כאלה, כשלונות גדולים בענפים בגלל מחדלים ארגוניים או חוסר ידיעה על המתרחש בו. לשם כך נצטרך להעזר במחשב, אשר יעדכן אותנו יום-יום על מצבנו בכל ענף. לדוגמה: העברה של אחוז אחד בהזנה ברפת תביא בחודש להפסדים של עשרות אלפי ל"י.

במשק חקלאי כזה יש הכרח בקיום צוותות גדולים ומתמידים שיתמחו במקצועם. נצטרך אגרונומים, מומחים להדברה ואפילו לוטרינר יהיה מקום. אלה יעבדו, כפי הנראה, גם בעבודה השוטפת וגם בעבודות מקצועיות יותר.

דמותה של התעשיה בקיבוץ

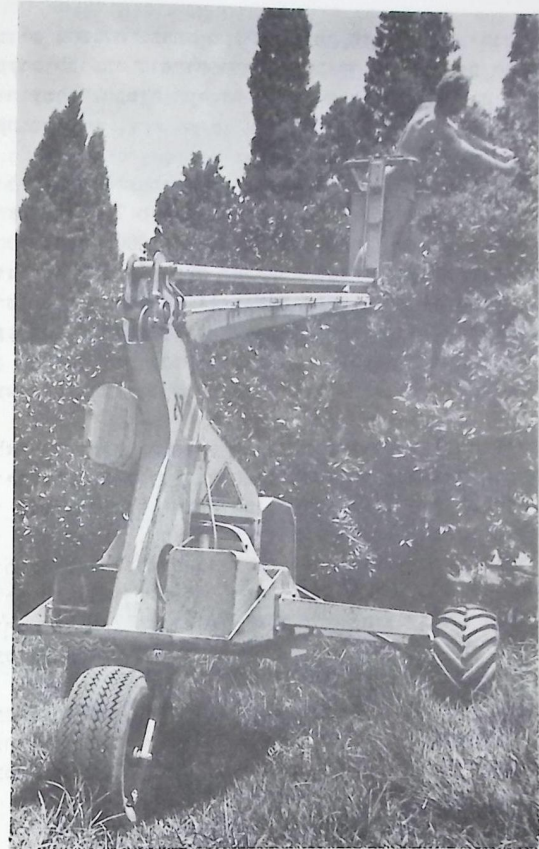
ללמוד מן הבקיאים, ללכת אחר הטובים, לא לבקש דבר לשם התפארות, לא לדחות דבר מחמד פחד, ולעשות בזהירות ובחריצות כאחד.

סאקיטוס
מתוך "חיי אגריקולא"

(שיחה אפשרית)

- א: אין ספק שמשקל התעשיה בישוב הקיבוצי ילך ויגדל במשך השנים. זה מחייב אותנו לבחון את מגמות התפתחותה ולדאוג לכך שלא תחרוג מן המסגרת שלנו.
- נ: הרשה לי להפסיק אותך כבר בשלב זה. אינני סבור שהתעשיה ניתנת בכלל לשליטה. יש לה חוקי התפתחות משלה; השוק קובע והטכנולוגיה קובעת. אלה דברים שאינם ניתנים לשליטתנו.
- א: בכל זאת. לפחות צריכים לנסות ולחזות התפתחויות אפשריות. אי אפשר לקבל הכל כגזירת גורל.
- ג: מנקודת המבט שלי הבעיה החמורה ביותר היא קשרי התעשיה עם המשק. למפעלים רבים יש נטיה להתפתח במעגל סגור, ז.א. נפרדים לעצמם ובלי כל גשר עם המשק.
- נ: למה אתה מתכוון בדיוק?
- ג: לכך שמחזור הכספים של המפעל איננו משולב עם המחזור הכללי, ששיקולי שיבוץ כוח האדם אינם משתלבים עם השיקולים הכלליים וכן הלאה.
- נ: לרוב אין ברירה כי צריך להקים או לקיים את המפעל כחברה נפרדת, עם שותף בעל הון או ידע, או עם משק אחר. זו המציאות שלנו.
- א: ואז מתפתחים אינטרסים והשקפת עולם נפרדים.

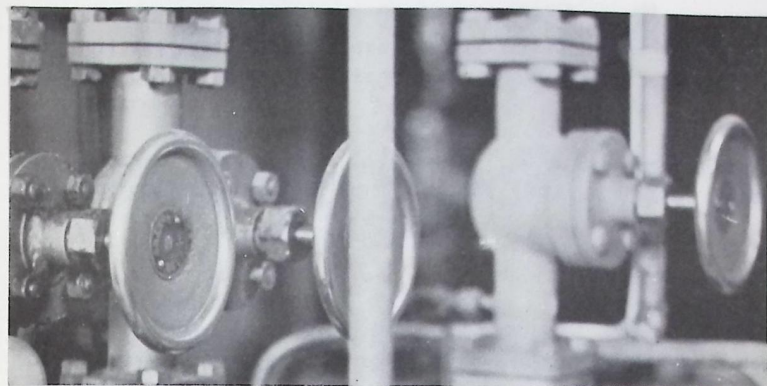
ענפים כאלה אינם ניתנים לחיפועול ופיתוח עם 2-3 חברים העובדים מספר מסויים של שנים והרבה חברים וזמניים השהים בענף זה זמן קצר. במשק החקלאי העתידי, כפי שתואר כאן בקווים כלליים, גלומות אפשרויות גדולות מבחינה כלכלית ומבחינת מתן סיפוק לחבר. עלינו לדעת כיצד לפתחו ולשקוד על יצירה וגיבוש של הצוותים.

נ: אל תשמיץ!

א: אני לא משמיץ, זו עובדה. וכאשר המפעל הוא יחידה נפרדת מתפתחים בתוכו יחסים חברתיים לא טובים. יש "בוסים" והיררכיה וכל מה שקשור בזה.

ד: תסלח לי, אבל הדבר הזה יכול לקרות גם אם המפעל הוא כמו כל ענף אחר במשק. זו בעיה של התעשייה. מפעל תעשייתי הוא לא ענף חקלאי. בדרך כלל הוא גדול וזירש התמחות, אין פלא שנוצרים הבדלים בין החברים בהבנה וביכולת לכוון דברים.

א: וכשיש פועלים שכירים זה נהיה עוד יותר גרוע. הם עובדים והחברים נמצאים בתפקידי מינהל ובעבודות מקצועיות...

נ: אל תזרה לי מלח על הפצעים. אף אחד לא רוצה היום עבודה שכירה. משתדלים להמנע ממנה בכל מפעל חדש ולצמצם אותה בכל מפעל בו היא קיימת. הוכח כבר שהיא אינה מוסיפה דבר, לא מבחינה כלכלית ולא מבחינה חברתית. אבל לא תמיד ניתן להתגבר עליה, כאשר היא במספרים גדולים. צריך למצוא דרכים להקטנת האפקט שלה.

ג: כמו שיתוף השכירים בהנהלות וברווחים?

ד:

זה לא פתרון אידיאלי, אבל זה הרע במיעוטו. שיתוף ברווחים ישמש גם כתמריץ לאי העסקת שכירים.

א:

בכל זאת, אם להכניס מלה של אידיאולוגיה, אפשר לראות שהגידול הכמותי לא יענה את הכל, שצריך לדאוג גם לאיזושהי דמות של מפעל קיבוצי.

נ:

יש בזה משהו, אבל ההתפתחות של המפעל, בהתאם לחוקי התעשייה הוא עדיין הגורם המכריע. השיקולים האחרים יכולים לשנות את המצב במידה קטנה בלבד. זוהי המציאות שאין לשנותה. החקלאות רווחית פחות מן התעשייה ואם אנחנו רוצים רמת חיים שתתחרה בזו של העיר, אנחנו זקוקים לתעשייה; המספרים מוכיחים זאת וזה לא פסול משום בחינה.

א:

זה נכון, אבל...

נ:

אבל, מה?

ד:

אבל צריך להשתדל ולצמצם את כל האפקטים השליליים שהתעשייה עלולה ליצור. יש ערך לאסיפות עובדים, להכשרה של רבים, אפילו שטחית, על מנת שיוכלו להבין, ולחיאום רב יותר בין המפעל למשק.

נ:

כולם מסכימים לזה אבל אף אחד עדיין אינו יודע איך לבצע זאת היטב.

ד:

זה תהליך ארוך שתנאי לו הוא בירור הבעיות ולא התעלמות והתחמקות מהן, כפי שהתרגלנו לעשות במשך שנים רבות.

א:

אני עוד לא וויתרתי על העלמות העבודה השכירה מהמפעלים שלנו. זו לא אוטופיה. במאמץ של שנים ובתיכנון מתאים אפשר לאט לאט להפטר מזה, גם בלי לזרוק פועלים לרחוב. לא נראה לי שכל כך התאמצנו בנושא, למרות שכולנו מסכימים שעבודה שכירה היא דבר שלילי.

מִוִּזְרָה וְקֶשֶׁה פְּלִיאֵת-אֶמֶת זוֹ שְׁאֵנִי שֶׁם לְפָנֶיךָ -
עֲצָמִים מְשֻׁמִּים וְהַשְׁמָה הַמְּוִיָּה-מִן הָעֵץ אֶחָד הֵם.

וולט ויטמן
מחוך "שירה" למשלחי היד"

כל ענף, חקלאי או תעשייתי, מבוסס על צוות וגרעין המסור לעניין ונעזר על-ידי מוסדות המשק. הענפים או המוסדות המוציאים את ההכנסה, הצורכים יותר מ-50% של ימי העבודה וקובעים את הרגשת החבר, מצויים במצב גרוע יותר. הגרעין הנושא קטן יותר וחייב להאבק במוסדות הרבה יותר על מנת להשיג גם דברים פעוטים. לעיתים יש שינויים לטובה, אבל בדרך כלל ענפי השרות מופיעים כנחותים בעיני הציבור והמוסדות. בזה יש אצלנו מסורת. הדור הצעיר אינו עושה בעניין זה כל מהפכה. גם הוא אינו נחלץ לשאת את השרותים. יוקרתם היתה ונשארה נמוכה.

ענפי השרות בנויים בחלק גדול על מקריות, תורנויות וכוח אדם חסר נסיון ולא מקצועי. הדבר מביא לבזבוז כספים ומונע הווצרות הרגשת בית טובה. כדי לצאת ממצב זה נחוצים כוחות מעולים, מחשבה ואמצעים. יש לעשות זאת אפילו על חשבון ענפים מכניסים. זה ישחלם במשך הזמן. גם בשרותים דרוש ידע ולימוד, אפילו גבוה. עם דילטנטיות אי אפשר לנהל לאורך זמן ענינים כה מסובכים.

נמנה להלן את ענפי השירות ובעיותיהם העיקריות:

א. בריאות - יש לשים יותר דגש על שמירת כוחו ובריאותו של החבר עוד לפני שהוא זקוק לטיפול רפואי.

ב. חדר האוכל - צורת האכילה אינה אסתטית ואינה מכובדת. הכלים מלוכלכים וההגשה העצמית נראית עלובה. גם סביבת חדר האוכל אינה נקיה. אין צוות רציני שיקח על עצמו את העניין ויעלה את הרמה. לאחרונה נמסרו לתיכנון חדר כלים חדש ומערכת הגשה עצמית. הביצוע יהיה בהדרגה. יש להניח שלאחר הביצוע ישתפר המצב.

ג. מטבח - קיים מחסור קבוע בכוח אדם מקצועי ומתמיד.

ד. מחסן בגדים - השרות יעיל, אולם כוח האדם אינו מספיק. עובדות הרבה חברות מוגבלות מבחינת בריאותן. יש פחות מדי חברות שיכולות לעשות הכל ולארגן תחומים שונים בתוך המחסן.

ה. סנדלריה - הבעיה העיקרית היא העדר חברים צעירים שיהיו מוכנים לעבוד בה.

ו. מכבסה - המצב קשה. המבנה ישן נושן. עתה מתחילים, סוף סוף, לגשת לבניית מכבסה חדשה בשלבים. שלב א' שיתחיל להתבצע בשנה הקרובה הוא בניית חדר קיטור חדש, אוטומטי. כמו כן מתוכננת רכישת מכונה חדישה שתכבס ותסחט.

ז. סניטריות - בשנים האחרונות עבדו בזה אנשים רציניים. עם זאת ניתן תמיד לראות לכלוך רב במחנה. חלק מזה תלוי בציבור ובהתנהגותו. חלק אחר - בהעדר יכולת להשתלט על הניקוי בכוח האדם המצומצם. לעתיד מתוכננת מסירת הוצאת האשפה למועצה האזורית.

ח. נוי - אין להסתפק בחבר מבוגר ומרכזי אחד, כפי שנהוג אצלנו, על-מנת לקיים נוי ראוי לשמו בישוב כה גדול. יש צורך בצוות של שני חברים מרכזיים לפחות בתוספת חלקיים, זמניים, וחברים שיטפלו בנושאים או שטחים מיוחדים.

ט', י", י"א, י"ב. בנין, חשמל, נגרות ומסגרות - ענפים אלה משרתים את כל הענפים והמוסדות וכן את הפרט. לעיתים קרובות החבר חייב לחכות הרבה ולהטריד את איש המקצוע עד שהוא מקבל את השרות או המוצר המגיעים לו. ענפים אלה סובלים מחוסר כוח אדם, חוסר תכנון בתחום השירות לחבר ומחוסר גישה נכונה לצרכי הפרט.

ט. אספקה קטנה - הסידור של שרות עצמי וכרטיס החשבון סילקו הרבה מהמכשולים והמטרדים בתחום זה. החבר היום בא ולוקח בתחומי תקציבו ולעיתים אף כעבר לזה.

אחד מילדי הגן מבקש מאמו:
תני לי משהו? אמא נותנת לו
סוכריה - לא רוצה! נותנת
לו שוקולד - לא רוצה! אותה
חשובה באה גם למתן דברים
נוספים. מתחילה אמא להתרגז
ושואלת: אז מה לתת לך?
עונה הקטן: תני לי מה שאין לך!

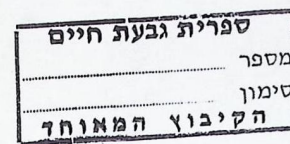
מבט לעתיד

משאל חברים לקראת שנת היובל

השאלון המכיל את 15 השאלות המופיעות בשער זה חולק ל-40 חברים מארבע שכבות גיל - וותיקים, בני 40 - 27, בנים שחזרו לא מזמן מהצבא ובני שכבת נעורים. 26 השיבו על השאלות. כל שכבת גיל מופיעה כקבוצה, לפי הסדר דלעיל.

התשובות המוצגות כאן אינן אמורות להיות מדגם כלשהו של דעות החברים והנערים. רצינו רק להציג בפני כלל החברים קשת דעות והשערות רחבה ככל האפשר. כדאי גם לזכור כי במקום שהאדם מביע דעה על העתיד לעיתים קרובות זו גם ציפיתו מן העתיד.

לא כל תשובה שניתנה מופיעה כאן, מטעמי קוצר היריעה השמטנו תשובות דומות וכפולות לא מעטות. אבל כל מי שהשיב על השאלון כמה מתשובותיו מצויות כאן. את שמות המשיבים צינו בראשי-תיבות מתוך רצון להיות נאמנים ככל האפשר לרוח החוברת, בה אין מופיעים שמות של חברים ליד קטעים ופרקים.

זקניכם חלומות יחלומון; בחורכם חזיונות יראו.

יואל ג', א'

ככל המסכנים אנו רוצים למצוא משהו חדש, אך לא חדש מדי. וכשאנו נכשלים בכוונתנו זו, מופיעות התגליות הגדולות.

רוברט אופנהיימר

מתוך "על מדע ותרבות"

שאלה מס' 1: כמה חברים ימנה המשק, לדעתך, בעוד 10 שנים?

התשובות:

קבוצה א'

- א.כ.: 600.
א.מ.: כ-520.
ז.ג.: 650-700.
צ.ק.: יגדל ב-15% - 10.
ע.ה.: 600-700.
ח.ש.: ללא שינוי.
ש.י.: 600.

קבוצה ב'

- ג.ג.(1): כמו היום.
ח.מ.: כ-570.
נ.א.: 350-400.
ר.נ.: 450.
ג.א.: כמו היום.
ע.ל.: 550.

קבוצה ג'

- ר.ח.: בערך כמו היום.
ע.מ.: בכמה עשרות יותר.
ח.פ.: 500-550.
א.ג.: 550.
י.ש.: כ-900.

קבוצה ד'

- ר.ב.: בערך 1300 נפש.
ג.ו.: כ-600.

שאלה מס' 2: האם הדור השלישי, המתחיל עתה להצטרף כחברים למשק, ימשיך במסורת הדור השני וישאר ברובו בקיבוץ?

התשובות:

קבוצה א'

- י.א.: באם לא יבוא שינוי באווירה הכללית השוררת כיום במשק איני מאמין שהדור השלישי ימשך לחיים במשק.
א.כ.: כן. לדוגמא - עין חרוד.
א.מ.: 60% מן הדור השלישי ישאר בקיבוץ.
ז.ג.: לא יהיה הבדל ניכר בין הדורות.
צ.ק.: אנו חיים בעידן השפע. הקיבוץ של היום אינו זה של אתמול, ובודאי לא זה של מחר. אם מנהיגי התנועה הקיבוצית לא יכוונו את ההתפתחות החברתית וישאירוה לסטיכיה יחולו שינויים דרסטיים בדור השלישי (הליכוד החברתי הפנימי יתערער).
ע.ה.: לא ישאר ברובו בקיבוץ, אך ישארו רבים ויש לצפות לשינויים.

קבוצה ב'

- ג.ג.(1): כן.

ח.מ.: ישארו בקיבוץ בין 50 ל-75 אחוז מהמצטרפים.

נ.א.: כשליש ישארו בקיבוץ.

ר.נ.: חוששת שלא.

ג.א.: כמו הדור השני.

ג.ג.(2): לדעתי התשובה חיובית, אלא שהדבר לא יתקיים מעצמו. יהיה צורך להכשיר את התנאים לכך ובעיקר בתחום התאמת ויצירת מקומות עבודה ההולמים את דרישותיהם של הבנים.

א.ב.: אחוז העוזבים מבין הדור השלישי יגדל, אך לא יגיע לממדים קריטיים.

ע.ל.: תהיינה יותר עזיבות בקרב הדור השלישי.

י.ס.: חלוי מאד בפעילות שתהיה בכיוון זה - חברה, תעסוקה לאחר העבודה, עבודה, לימודים. הדרישות תהיינה גדולות משל היום.

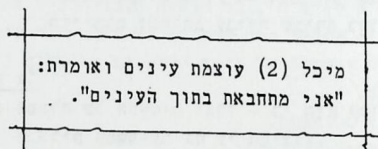
קבוצה ג'

ר.ח.: באם לא ישתנו הגישה ואופן קליטת הבנים נראה לי שירבו העזיבות.

ע.מ.: קשה להעריך היום אם הדור השלישי ישאר ברובו בקיבוץ. נראה שלא ילך במסורת הדור השני באופן הגשמת החיים בקיבוץ, כאשר יבחר בדרך זו.

ח.פ.: יש לשער שרובם אכן ישארו, אם כי אחוז העוזבים יעלה.

י.ש.: רק כמחצית.

קבוצה ד'

ר.ב.: ברובו ישאר בקיבוץ. יש לקוות שיכניס שינויים במסורת הקיבוצית, אולם לדעתי אחוז העזיבות יגדל אם הדור השלישי עצמו לא יכניס לקיבוץ יותר תנועה ואתגרים ולא דווקא העלאה רמת החיים.

ח.כ.: כן. משום ש"בית" ישאר "בית" גם בעוד 10 שנים. הדור השלישי ישאר במשק לא משום שהקיבוץ עונה על דרך החיים שבה הוא רוצה לחיות אלא מפני שהוא נולד בו.
ג.ו.: כן. הדור השלישי ישאר ברובו בקיבוץ. גם אם תהיינה עזיבות, הן תהיינה לקיבוצים אחרים.

שאלה מס' 3: האם יגדל משקלה של התעשייה במשק, ישאר כפי שהוא, או יקטן?

תשובות:

קבוצה א'

י.א.: לא יהיה שינוי ביחס בין תעשייה וחקלאות.
א.מ.: יגדל (דעת הרוב הגדול בקבוצה ובכלל הנשאלים).
ד.ב.: התעשייה תגדל כי גם החקלאות תיהפך לתעשייה.
ש.י.: יגדל בעיקר בחחום האזורי.

קבוצה ב'

נ.א.: המשק יתבסס על התעשייה.
ר.נ.: יגדל (דעת הרוב הגדול בקבוצה ובכלל הנשאלים).
ג.ג.(2): יש להניח שיגדל משקלה של התעשייה (לרבות "תעשייה חקלאית")! יש רק לקוות שחלק מגידול זה יתבטא בפיתוח התעשיות הקיימות והחלפת עבודה שכירה בכוחות מהמשק.

קבוצה ג'

ע.מ.: משקלה של התעשייה יגדל – כי הוא קשור בהתפתחות הטכנולוגיה הכללית המשפיעה גם על הקיבוץ.
ח.פ.: משקלה של התעשייה יעלה בהרבה והמשק יתבסס כמעט רק על התעשייה.

* כל משפט מוסגר בנוסח זה או דומה הוא תוספת של העורכים. משפטים מוסגרים אחרים הם משל המשיבים.

קבוצה ד'

ר.ב.: משקלה של התעשייה יגדל בגלל כדאיות כלכלית.
ג.ו.: משקלה של התעשייה במשק יגדל ויגיע לממדים ענקיים (על חשבון החקלאות).

שאלה מס' 4: כיצד, לדעתך, תראה החקלאות בעוד 10 שנים?

תשובות:

קבוצה א'

א.כ.: תהיה זו חקלאות ממוכנת ומתועשת (דעת הרוב הגדול בקבוצה ובכלל הנשאלים).
ז.ג.: ברובה גידולים תעשייתיים עם יותר מיכון ופחות כח אדם. גם ענפי בעלי החי יגדלו בעזרת יתר מיכון מבלי שיפחת בהרבה כח האדם העובד בהם.
ח.ש.: החקלאות תצטמצם למינימום.

קבוצה ב'

ג.ג.(1): לא תהיה בכלל עבודה ידיים. הכל יעשה על-ידי מכונות.
נ.א.: המיכון יחליף כ-50% מעבודת הידים.
ר.נ.: יותר מיכון ופחות כח אדם. כך בעיקר בקטיפים. המיכון יגיע למקסימום האפשרי בתנאי הטכניקה כיום. המטעים יצטמצמו או יחוסלו.
ג.ג.(2): תחול התקדמות גדולה בהחלפת עבודת ידיים על-ידי מיכון, גם בעבודות המוניות כמו קטיף. החקלאות תדמה יותר ל"תעשייה חקלאית", בה תופשת הטכנולוגיה מקום הולך וגדל. מגמה זו תחייב יתר התמחות בענפים, דבר שיביא ליותר יציבות והתמדה של אותם העובדים בחקלאות גם אם מספרם יצטמצם.

א.ב.: הרבה יותר מתוחכמת.
י.ס.: תתפתח, בעיקר ענפי החי.

קבוצה ג'

ר.ח.: ממוכנת יותר מכפי שהיתה עד כה. ענפים בהם לא תוכל הטכניקה להחליף עבודת ידיים יחוסלו.
ע.מ.: ממוכנת מאד – מינימום עבודת ידיים. עבודות המוניות, אם לא יהיה להן פתרון טכני, לא תיעשנה על-ידי חברי משק.

א.ג.: יחוסלו ענפים שבהם יש עבודת ידיים רבה, כמו מטעים. יושם דגש על מיכון עבודות כקטיף וריסוס. במקומות בהם תדרש עבודת ידיים יעשו זאת שכירים.

קבוצה ד'

ר.ב.: אם נעסיק עבודה שכירה זולה לא תתפתחנה הרבה שיטות העבודה הנוכחיות. אם העבודה, כולה או לפחות רובה, תשאר עצמית צפויים בהחלט שינויים בולטים: מיכון רב יותר ושיטות עבודה מתוחכמות, יעילות וזולות יותר.

ה.כ.: החקלאות תהפוך ל"עבודה שחורה" אשר מעטים ירצו לעבוד בה.

שאלה מס' 5: מה יהיה אחוז בעלי ההשכלה הגבוהה?

התשובות:

קבוצה א'

י.א.: הרבה יותר גדול מאשר היום. זה תלוי ביכולת האנשים לקלוט את ההשכלה.

א.כ.: גבוה מאד.

א.נ.: כ-150 חברים יהיו בעלי השכלה על-תיכונית.

ז.ג.: כ-60%.

ד.ב.: הלואי וכל מסגר, נגר, וחקלאי, אחרי שגמר ללמוד באוניברסיטה או מקום דומה יחזור לעבודה יום-יומית. אז יש מקום לשאלה הזאת. גם אחרי יום עבודה בברווזיה אפשר לעסוק בפילוסופיה או מקצוע מדעי, כמו ביפן.

ש.י.: לפחות 35%.

קבוצה ב'

ג.ג.: (1) 70%.

ח.מ.: 25% ואולי יותר.

נ.א.: 25%.

ג.ג.: (2) דומני שמקרב גומרי ביה"ס של השנים הקרובות יהיו 80% ומעלה בעלי השכלה גבוהה. זוהי גם, בערך, נקודת הרוויה בתחום זה. אינני בטוח שתגבר הזיקה בין תחום ההשכלה הנרכשת לבין העיסוק הספציפי בו יעסוק החבר. דומני שההפך הוא הנכון.

א.ב.: 20-30%.

ע.ל.: האחוז יגדל.

י.ס.: יש לקוות שגבוה יותר מאשר היום.

קבוצה ג'

ר.ח.: בעוד 10 שנים - אולי 50%.

ע.מ.: גדול בהרבה מאשר היום.

א.ג.: אחוז בעלי ההשכלה הגבוהה יעלה, כתנאי ראשון להתפתחות חברתית וכלכלית. לדעתי יוזנחו מדעי הסברה והרוח.

קבוצה ד'

ר.ב.: אחוז בעלי ההשכלה הגבוהה ילך ויגדל ויתכן שבעוד 10 שנים יהיה 80%.

ג.ו.: אינני יכול לנקוב במספר מסוים, אבל יש להניח שהאחוז יגדל.

שאלה מס' 6: היכן ימצא בית-הספר שלנו - כיתות יסוד וכיתות המשך - בבית או בחוץ?

התשובות:

(הרוב השיב שכיתות היסוד (עד ט') ישארו בבית וכיתות המשך יהיו בבי"ס אזורי).

תשובות אחרות:

קבוצה א'

ע.ה.: כיתות המשך לבטח בחוץ. על כיתות היסוד יהיה ויכוח.

קבוצה ב'

ח.מ.: כיתות היסוד עד ז' (לא כולל ז') יהיו במשך; כיתות המשך - בחוץ.
נ.א.: בחוץ - גם יסוד וגם המשך.

קבוצה ג'

ח.פ.: בית הספר יהיה בחוץ או במשך אבל יהיה משותף לכל המשקים באזור.
ע.מ.: כיתות היסוד תהיינה בבית. חטיבת הביניים (ז'-ט') תהיה בבית לפחות בשנים הראשונות. אח"כ אין לי אפשרות להעריך.
כיתות המשך - בחוץ.

קבוצה ד'

ר.ב.: כבר כיום כיתות המשך הן מחוץ לבית. יש לשער שגם כיתות נמוכות יותר יגיעו לבי"ס אזורי. זה יתן אפשרויות רבות יותר להתפתחות התלמיד הצעיר - אפשרויות לימודיות טהורות (מורים ומיכשור משוכלל). תהיה לו גם מסגרת חברתית רחבה יותר - גורם חשוב מאד לדעתי.

ה.כ.: בחוץ. בית-הספר יהפוך יותר ויותר ל"גימנסיה עירונית", כאשר הערכים הקיבוציים אינם מוקנים בה כלל.
ג.ו.: בית הספר שלנו ימצא בחוץ, כולל כיתות היסוד (במשך הזמן). יש לצפות שהרמה תעלה.

שאלה מס' 7: האם יעלה אחוז העובדים בחוץ?

תשובות:

קבוצה א'

י.א.: לא (תשובת מיעוט בכל הקבוצות).
א.מ.: כן. (תשובת הרוב בכל הקבוצות).
ד.ב.: באם המשך יהיה מסוגל לפתור את בעיותיו של כל אחד, תקטן העבודה בחוץ. אם לא - יגדל האחוז ובמיוחד של הגיל הגבוה.
ע.ה.: הוא יוכפל לעומת היום.

קבוצה ב'

ג.ג. (1): לא.
ר.נ.: יעלה!
ג.ג. (2): חוששני שכן, משום שהמשך לא יוכל לענות על מירב הדרישות השונות. המגוונות וה"מקוריות", בעיקר בשטחי תעסוקה של בעלי השכלה גבוהה.
א.ב.: אולי יעלה יחסית לאוכלוסיה, אך לא יורגש במשך.

קבוצה ג'

ע.מ.: יעלה. זאת משום שהמיגוון המקצועי יתעשר, ולא תמיד תהיה לכך תשובה בתוך המשך.
ח.פ.: יעלה במעט.
י.ש.: יעלה בהרבה.

קבוצה ד'

ה.כ.: לא!! התעשייה תפתור את בעית החברים שירצו לצאת החוצה לעבוד. הם ימצאו את מקומם בין שורותיה. (דעת מיעוט).

השר (מיל.) שלנו
באחד הגנים מתנהלת שיחה. כולם רוצים
לדעת מה תפקידו של השר שלנו. מסביר
אחד ההורים: בן-אהרן הוא האחראי
עכשיו, על כל האניות, הרכבות ויתר
כלי הרכב.
קופץ בנו הקטן של אחד הנהגים: אבא,
אז למה אתה לא תפסת את הג'וב הזה?

שאלה מס' 8: האם ימשך בעוד 10 שנים קצב הילודה הנוכחי?

התשובות:

קבוצה א'

י.א.: יתכן.

א.כ.: אני מקוה.

א.מ.: יפחת עד 15 ילדים בשנה.

ז.ג.: כן.

ד.ב.: בהחלט! הרי זה תענוג...

צ.ק.: כן.

קבוצה ב'

ג.ג.(1): יגדל.

ח.מ.: כנראה שירד. עם זאת הייתי רוצה לראות הרבה משפחות מרובות ילדים.

נ.א.: פחות או יותר.

ר.נ.: תלוי במספר הצעירים שישארו במשק.

ג.א.: ירד (זמנית).

ג.ג.(2): ימשך ואף יגבר. יהיה צורך בשינוי רציני בעניין זה על-

מנת לאפשר נתינת שרותי חינוך וטיפול גם בעתיד.

א.ב.: ישאר יציב.

ע.ל.: יש להניח ולקוות שכן.

קבוצה ג'

ר.ח.: קצב הילודה ימשך רק אם ישארו בני המשק בבית. נראה לי שירד במקצת.

ע.מ.: תלוי במצב הכללי בארץ - לא יודעת!

ח.פ.: ימשך כמו היום.

קבוצה ד'

ר.ב.: יתכן שימשך כמו היום ויתכן שיגבר.

ה.כ.: כן.

ג.ו.: יש לשער שכן. זה תלוי בגורמים שונים שהעיקרי שבהם הוא מצבה

הבטחוני של ישראל.

שאלה מס' 9: האם יעברו השרותים הציבוריים, כולם או חלקם, למסגרת איזורית. אם חלקם - אילו?

התשובות:

קבוצה א'

ו.א.: יבוא שינוי במצב המטבח. ביתר לא יחול כל שינוי.

א.כ.: כן. לכן אין לבנות מכבסה בבית.

א.מ.: יתכן שבנוסף למפעלים האזוריים תהיה גם מכבסה אזורית.

ד.ג.: תגבר העברת שרותים ציבוריים למסגרת אזורית, גם מכבסה ואולי

אפילו מטבח (בעיקר הבישול).

ד.ב.: לא טוב, ולא משתלם, אבל יתכן שחלק מן השרותים יעשה על-ידי

חברים בגיל מסוים בבית - מחוסר ברירה.

צ.ק.: חלק ניכר מהשרותים הציבוריים יעבור למסגרת אזורית.

ע.ה.: יפעלו פה שתי מגמות - חלק מהשרותים יעבור לרשות הפרט וחלק

למסגרת אזורית.

ש.י.: שרותי התברואה יעברו למסגרת אזורית.

קבוצה ב'

ג.ג.(1): כן.

נ.א.: נעוד 20 שנה כולם יהיו במסגרת אזורית. בעוד 10 שנים אולי

תהיה תכנית למטבח אזורי.

ר.נ.: היה רצוי שיעברו לפחות מכבסה ומטבח, אך ספק אם יעברו.

ג.א.: השרותים הציבוריים ישארו כפי שהם, מלבד אלה שיעברו לפסים

משפחתיים.

ב.א.: חלקם יעברו, כגון מכבסה ותברואה.
ע.ל.: בחלקם כן, למשל טיפול בקשישים.

קבוצה ג'

ר.ח.: מרבית השרותים הציבוריים ישארו בבית. יתכן ויהיה מטבח אזורי.

ע.מ.: תהיה נטיה לכיוון של ריכוז השרותים הציבוריים. לא נראה לי שכולם, אלא חלקם: מטבח מכבסה וכד'.

י.ש.: רוב השרותים הציבוריים יעברו למסגרת אזורית שתחסוך בכוח אדם ובכסף.

א.ג.: כל השרותים הכלכליים יעברו למסגרת אזורית. יתכן שאף יבוטלו מרכזי התנועות ולכל מספר משקים יהיה מרכז כלכלי-חברתי.

קבוצה ד'

ר.ב.: לדעתי זה הגיוני שתהיה מגמה כזאת. מרבית השרותים הציבוריים – מטבח, סנדלריה, מתפרה וכו' – יעברו למסגרת אזורית. לכל ענף שירותים יוקם מעין מפעל קטן. זה יגביר את פיריון העבודה ויוזילה, ע"י מיכון וידע.

ה.כ.: לא, העברת השרותים הציבוריים למסגרת אזורית תעשה בטווח יותר ארוך מ-10 שנים.

ג.ו.: בעתיד הקרוב – אולי המרפאה. בעתיד הרחוק הכל יכול להיות אזורי – מכבסה, מחסן ואפילו חדר-האוכל.

שאלה מס' 10: האם הקליטה בעוד 10 שנים תהיה מרובה יותר מאשר היום?

תשובות:

קבוצה א'

א.כ.: כן.

א.מ.: לא.

ז.ג.: תהיה מרובה יותר.

ד.ב.: במצב החברתי-ארגוני של היום – התשובה היא לא.

ח.ש.: ללא שינוי.

קבוצה ב'

ג.ג.(1): לא (דעת הרוב בקבוצה).

ח.מ.: הקליטה תהיה מרובה יותר אם תהיה חוספת דיור ותהיה נכונות חברים לספל בה.

ג.ג.(2): היות ולא תיחכן פחות קליטה מהיום אפשר לומר שנקלוט בעוד 10 שנים כמו היום.

ע.ל.: קשה לצפות. זה תלוי מאד במצב הכלכלי בארץ ובעלויות השונות. אם להסתמך על השנים האחרונות, המצב יהיה סטאטי.

קבוצה ג'

ע.מ.: לא (דעת הרוב בקבוצה). אלא אם כן יהיה איזה שינוי דראסטי שימריץ אנשים לבחור בצורת חיים כזו.

י.ש.: הקליטה תהיה קטנה יותר מאשר בשנים אלו מפני שזה יצא מהאופנה.

קבוצה ד'

ה.כ.: כן. המשק בהתפתחותו השלילית והחיובית מאפשר קליטה מהירה של הבאים. אלה לא יזדקקו לוותר על דברים רבים מחייהם העירוניים.

ג.ו.: יש להניח שכן, בפרט שהעליה מחו"ל גדלה.

שאלה מס' 11: כיצד יספק המשק את צרכי החבר בתחומי הצריכה – בתקציב כולל או בחלוקה חפשית?

תשובות:

קבוצה א'

י.א.: לא יבוא שינוי בצורה של היום. ספק אם נוכל לקיים את רמת הצריכה של היום. ודאי שלא נוכל לספק את הצרכים בחלוקה חפשית.

א.כ.: חלוקה חפשית.

א.מ.: תקציב כולל (דעת רוב הקבוצה ורוב הנשאלים).

ז.ג.: תלוי בהכנסה.

ע.ה.: חלוקה חפשית.

קבוצה ב'

נ.א.: תקציב כולל (דעת רוב הקבוצה).

ג.ג.(2): תהיה חלוקה חפשית של התקציב הכולל.

ע.ל.: עם הרבה תקוות – חלוקה חפשית.

קבוצה ג'

ר.ח.: תקציב כולל. למרות שחלוקה חפשית עדיפה לדעתי. לא ניתן להחזיר בענין זה את הגלגל בחזרה.
ע.מ.: תקציב כולל עם חלוקה מינימלית לסעיפים שונים.

שעור בחשבון

רוח שואלת את ה"סטודנטים" מהגן לפני עוברם לכיתה ב': כמה זה סוכריה אחת ועוד סוכריה אחת? חושבים הילדים וחושבים וחנה'לה הקטנה אומרת: זה מעט מאוד!

קבוצה ד'

ר.ב.: מצרכים חיוניים לחבר - סדקית - יהיו בחלוקה חפשית. הלבשה, הנעלה ו"חפצי מותרות" יהיו בתקציב כולל.
ג.ו.: המגמה לספק את צרכי החבר בתחומי הצריכה היא תקציב כולל. לקראת שנת היוכל יהיה בחוכו הכל.

שאלה מס' 12: האם תהיה טלביזיה בכל חדר?

תשובות:

(כמעט כל הנשאלים מכל הקבוצות ענו תשובה חיובית).

שאלה מס' 13: האם תהיה בעוד 10 שנים מכונית לכל משפחה?

תשובות: (הרוב הגדול ענה בשלילה).

תשובות נוספות:

קבוצה א'

י.א.: אני מקוה ש לא.
א.כ.: לא. אוטובוס יוביל חברים כל בוקר לת"א.
א.מ.: אני מקוה שלא.
ד.ב.: לא. לא יהיה צורך, כי לא יהיה זמן לנצל אותה.
צ.ק.: אולי לכמה משפחות יחד.
ש.י.: מה זה משפחה? באם היא תכלול 4 דורות - כן.

קבוצה ב'

ח.מ.: לא. (תשובת רוב הקבוצה).
נ.א.: חתיה מכונית אחת לכל חמש משפחות.
ע.ל.: לא, אבל צי הרכב יגדל מאוד ובעיקר זה המיועד לצרכי החברים.
י.ט.: הלואי לכל שכונה.

קבוצה ג'

ע.מ.: לא! אבל רכב לחבר יהיה יותר קל להשגה. ממוצע כלי רכב לחבר יעלה בהרבה.
י.ש.: לא, אבל ליותר ממחצית החברים יהיו מכוניות במשפחה.

קבוצה ד'

ג.ו.: לא. כל עוד ההוצאות להחזקת מכונית בין כה גדולות, אין לצפות שבכל משפחה תהיה מכונית ובמיוחד לא ב-10 השנים הקרובות.

שאלה מס' 14: האם האספה הכללית תחזור למעמדה הקודם, תעלם, או תשאר במצבה הנוכחי?

התשובות:

קבוצה א'

- י.א.: היא לא תיעלם, אבל מעמדה ישתנה.
א.מ.: לדעתי תיעלם האספה ובמקומה תהיה מועצת המשק.
ז.ג.: תתכנס לעיתים רחוקות להחלטות בשאלות גורליות.
ד.ב.: אם כל חבר ירגיש שיש לו מניה בקיבוץ, הוא יבוא לכל אסיפה כי הוא יהיה אינטרסנט ישר. זו שאלה ארגונית.
ע.ה.: האספה הכללית תשאר, אך יתכן שתהיה יותר נדירה.
ח.ש.: תבוטל כליל.
ש.י.: תשאר במצב הנוכחי.

קבוצה ב'

- ג.ג.(1): תשאר.
ח.מ.: תעלם.
נ.א.: תתקיים לעיתים נדירות.
ר.נ.: מבחינת אחוז המשתתפים תשאר בערך כמו היום. האסיפות יתקיימו לעיתים רחוקות יותר.
ג.ג.(2): היות ומעמדה הקודם של האספה ידוע לי רק מהכתובים, יש לשער שגם מעמדה הנוכחי ימצא בעוד 10 שנים רק בכתובים.
ימצא בודאי תחליף אחר.
א.ב.: תשאר במצב הנוכחי, אם לא למטה מזה.
ע.ל.: תעלם. ימצא פתרון או תחליף אחר התואם את הלך הרוח והמעשה היום.
י.ט.: תשתנה. אולי יהיו חוגי בית ואחד ל-6 - 8 שבועות אסיפת סיכום.

קבוצה ג'

- ר.ח.: לא תחזור למעמדה הקודם. יתכן ותעלם ותוחלף במשהו אחר.
ע.מ.: האספה הכללית תעלם. תמצא כנראה שיטה אחרת לדיון והחלטות.
ח.פ.: תשאר כמו היום. לדברים חשובים יבואו יותר.

קבוצה ד'

- ר.ב.: האסיפה הכללית אינה יכולה לחזור למעמדה הקודם מבחינה טכנית (בגלל גידול מספר החברים). יתכן שאפשר להחזיר את אופיה באמצעות חוגי דיון. אולם גם זה לא כל כך רלבנטי, כי החברים אינם מתמצאים בתחומים רבים. יתכן שהאסיפה תשאר כמוסד מסורתי בלבד והדיונים יועברו לוועדות שחבריהן מתמצאים בבעיות.
ה.כ.: האסיפה הכללית תעלם. ימצא פתרון אחר להבעת דעה וקבלת החלטות.
ג.ו.: האספה הכללית תעלם ובמקומה ימצאו פתרונות אחרים, חוגי בית וכו'.

השתתפות בצער
בשעת המציצה מוכרח ארנון לסלסל קצוות
שער מעל מצחו. פחאום גילה את מצחו
הגבוה מאד של אביו והרי הוא מכריז
בצער: יא, אבא! אין לך שערות על המצח
ולא תוכל אפילו למצוץ אצבע!

שאלה מס' 15: מה יהיה העיסוק התרבותי העיקרי שלנו - בתרבות קנויה או ביצירה עצמית?

התשובות:

קבוצה א'

- י.א.: באם לא ישתנה המצב - תהיה רק תרבות קנויה. אני בטוח שתהיה התעוררות מחשבתית ורעיונית וזה ישנה את העיסוק התרבותי והאמנותי. נשוב לימים שתזמורת גבעה-חיים תקום לתהיה.
א.כ.: תהיה יותר תרבות קנויה, אבל בחגים תהיה יצירה עצמית.
א.מ.: תרבות קנויה.
ד.ב.: שתהיה, כמו היום.

צ.ק.: אם לא תהיה ועדת חרבות אזורית (של 3-4 משקים), החרבות תהיה קנויה.
ש.ש.: בחלק גדול יצירה עצמית.

קבוצה ב'

ח.מ.: גם קנויה וגם עצמית.
נ.א.: חרבות קנויה (דעת הרוב בקבוצה).
ג.ג. (2): החגים ימשיכו להעשות בעיקר ביצירה עצמית. בין החגים תהיה סלביזיה בכל חדר ואת החסר נשלים עם מירי אלוני וציפי שביט. לא בחינם, יש להניח.
ע.ל.: שתיהן גם יחד.

קבוצה ג'

ר.ח.: עם חרדה רבה נראה לי שהקיבוץ הולך לקראת חרבות קנויה. היצירה העצמית תצטמצם ליצירה של יחידים למען עצמם ולא למען הכלל.
חבל.
ע.מ.: יתכן שירבו בחרבות קנויה, אך משקלה של החרבות העצמית גם הוא יעלה (אתגר לאנשים שונים בתוך המשק).
ח.פ.: החרבות שלנו תהיה קנויה ברובה. זה מסחמן, לצערי, כבר בשנים אלו.
א.ג.: המשך המגמה הנוכחית של חרבות קנויה. ערבי שישי יהיו ערבי סרטים וביית-שרת יספק הצגה שבועית. יש לשער שחוגים וחוגים מסורתיים ימשיכו להתקיים במתכונת הנוכחית.

קבוצה ד'

ר.ב.: תלוי בפוטנציאל של הצעירים. אם הם יהיו אקטיביים וישכילו לתח תכנים חדשים ומושכים שיתנו סיפוק ועניין, הרי שיש סיכוי שהחרבות תהיה שלנו ולא תשתלט עלינו החרבות הקניה. יש גם אפשרות ששתי החרבויות יתקיימו זו בצד זו. האפשרות של השתלטות החרבות הקניה היא הנראית לי כריאלית.
ה.כ.: המצב ישאר כמו עכשיו. הכל תלוי בחרבותניק ובעוד "משוגעים" שירצו לארגן יצירות עצמיות.
ג.ו.: העיסוק החרבותי העיקרי שלנו יהיה בחרבות קנויה, מלבד החגים (בתקווה) שיהיו ביצירה עצמית.

אנחנו שאלנו רק 15 שאלות, אבל באחד השאלונים מצאנו את שאלה מס' 16:
האם בעוד 10 שנים יהיה קיבוץ?
ו ה ת ש ו ב ה: בעוד 10 שנים כן. ואז נשאל שנית.

ציוני דור

1925

פברואר - מגיעה הקבוצה הראשונה מבוקובינה (רומניה). מצטרפת לקיבוץ ב' של השוה"צ בנהלל. עוברת לעפולה ויוצרת את קיבוץ ג' וקולטת קבוצות נוספות מהשוה"צ ברומניה. בסוף השנה מונה הקבוצה 28 חברים. הקבוצה עובדת בבנין. לקראת סוף השנה מסתמך משבר כלכלי ויש אבטלה. קיבוץ ג' שולח פלוגות עבודה לבנימינה ולמפרץ חיפה.

1926

ממשיכים להצטרף לקבוצה הרומנית. עובדים במפרץ חיפה בעבודות יבוס וסלילה.

1927

קיבוץ ג' עובר לחיפה. חברים יחידים מתחילים לצאת להכשרה חקלאית בקיבוצים. כיבוש עבודה בנמל חיפה ועבודות בנין. נוצרת אבטלה ונסגרים שערי הארץ בפני עליה. הקיבוץ מתפרנס מסיוע ומעבודות יזומות.

1928

הקיבוץ ממשיך לעבוד בחיפה בעיריה, בבנין, חשמל ועוד; התמחות מקצועית והתערות בציבור פועלי חיפה.

1929

עבודות בנין גדולות בחיפה. חברי הקיבוץ משתתפים בהן. בפברואר נפתחים שוב שערי הארץ ומגיעה קבוצה מרומניה. מספר חברי קיבוץ ג' הוכפל. נולדים שני ילדים ראשונים. נסיון שנכשל להתישב בתל טורה שבצמק. פעילות פוליטית אינטנסיבית בקיבוץ ג'. ויכוחים רבים על רקע של שמאלנות וחסלנות ציונית. מועצה כפולה של השוה"צ מתקיימת בקיבוץ ג'. מסתמן הפילוג הראשון על רקע הוויכוח על האחדות הפוליטית של פועלי א"י.

1930

קיבוץ ג' מתפלג. החלק שיסד את גבעת-חיים מצטרף למפא"י (שנוכדה באותה שנה) ולקבוץ המאוחד, בתביעה להיות בתנאים אוטונומיים כקיבוץ נצ"ח מברית המועצות. החלק שנשאר בקבוץ הארצי מיסד את-כך את מעברות. לאחר ההצטרפות לקבוץ המאוחד - איחוד עם קבוצת "רצון" מצ'כיה. מתחילים המחשבה והמו"מ על החישובות.

הקרן הקיימת קונה את אדמות ואדי חווארית (עמק חפר). קיבוץ ג' מציג את עצמו כמועמד להתישבות שם. חילוקי דעות בענין עם הסוכנות. קיבוץ העליה של "תכלת לבן" מצ'כיה מתאחד עם בוגרי "בלאו-וויס" מאוסטריה; הגרעין המאוחד מתאחד עם קיבוץ ג'. חברים נוספים יוצאים להכשרה חקלאית בקיבוצים. חלק מהקיבוץ עובר לחדרה. קבוצת בנין נשארת בחיפה.

חברים מקבוצות ל"ג (מ"החלוץ" ברומניה) מצטרפים לקיבוץ ג'. 14 ביולי - עליה על הקרקע. הקיבוץ מפוצל בין הגבעה בואדי, חדרה וחיפה. קבוצת הילדים, 12 במספרם, מגיעה לחדרה. נרכשים חמור ראשון ("בראשית" שמו), פרה וטרקטור. נקדחת באר ראשונה ונזרעות תבואות חורף.

חלק מקבוצת "שחריה" מפולין מצטרף לקיבוץ ג'. נורית אבן-הפינה לבנין הראשון, המיועד לשיכון הילדים. נסיעה ראשונה של הפרדס. מועצת הקיבוץ המאוחד מחליטה על ביטול האוטונומיה של הקיבוצים השומריים. בית הילדים מועבר מחדרה לבואדי. מצטרפת קבוצת מאורגנת של יוצאי "החלוץ" בפולין. הישוב מונה 132 חבר ו-10 ילדים. הקבוצה מחיפה עוברת לחדרה ולבואדי. נקבע שם הקיבוץ - "גבעת-חיים", על-שם חיים ארלוזורוב שנרצח באותה שנה.

כל הקיבוץ מרוכז בבואדי. הופיע העלון הראשון. הוקמה הנגריה. מצטרפות קבוצות עולים-חלוצים מפולין ומגרמניה. התנגשויות עם רועים ערבים שעלו על שטחי גבעת-חיים. עבודות חוץ בסביבה - בפרדסים ובבנין.

נסתימה נסיעת הכרם. הקיבוץ מונה 206 חברים. מגפת טיפוס במשק. הענפים נפגעים. נשלחים 30 חברים משובי הקיבוץ לעזרה. נסתיים בנין הרפת הראשונה. הבנים הבכורים מתחילים ללמוד בחדרה.

חוסר עבודה בסביבה יוצר מצוקה כלכלית וקיצוצי תקציבים. המסגריה מקבלת את עבודותיה הראשונות. נישעת חורשת האורן ליד עיגול ארלוזורוב.

הובאו 2000 האפרוחים הראשונים. פורצות המאורעות. מופסקות עבודות החוץ. החקפת יריות על שומרים במרץ והדרה. השמירה מוגברת. הוצת שדה חיטה של גבעת-חיים. הגיעה קבוצה נוספת של עולים מגרמניה.

נסיעה ראשונה של עצי פרי. מו"מ עם עין-החורש וכפר חגלה על בית-ספר משותף. באה קבוצת הכשרה של המחנות העולים. הושלם בנין בית התרבות; שני החדרים הצדדיים סודרו באופן ארעי; החדר הגדול לא הושלם עדיין מחוסר אמצעים.

נסיונות חקלאיים בקנה מידה נרחב. נרכשה מכונת שיכפול ליומן. יצאה קבוצת חברים לסדום ולעבודת הגידור בצפון. חכפו מקרי התנפלות בסביבה. הכנופיות מחדשות את פעילותן. מארבים ומיקושים בסביבה. נחנך בית התרבות, שלוש וחצי שנים לאחר בנייתו. 15 איש חולים בקדחת. סיום שנת הלימודים הראשונה בביה"ס המקומי.

הוקם ענף הצאן. מגיעות קבוצה בת 12 מעפילים מהתנועה בפולין וקבוצת חלוצים מגרמניה. נחנכה בריכת השחיה לילדים בעיגול ארלוזורוב. החלו הדיונים לקראת מועצת הקבוץ המאוחד בנען (על איחוד הקבה"מ וחבר הקבוצות); סערת רוחות ומתיחות ביחסי החברים. ספטמבר - פרצה מלחמת העולם השנייה. בהלת מלחמה בארץ וקשיים כלכליים. הוקמה ועדה לשעת-חירום. הישוב מונה 485 נפש, מהם 52% חברים ו-27% ילדים. רווח של 420 לא"י בשנת המאזן.

הוקם "ארגון משקי עמק חפר והשומרון". הוקמה המועצה האזורית עמק חפר, הראשונה מסוגה בארץ. החופש השנתי הוגדל מחמשה לשבעה ימים. הונח היסוד לחבתניה. הוקמה הברווזיה. נסיון ראשון של טכס הבאת העומר לפני בית התרבות. נסיעה ראשונה של בנות. הערכות למלחמה - מקלטים, קבוצות כיבוי אש ועזרה ראשונה. ראשוני המגויסים יוצאים לצבא הבריטי. נחנכה בריכת השחיה לחברים.

חשמל בצריפי המגורים. הצגת "המלך בור" על-ידי הבובטרון. הוקם ענף גידול סוסים. הונהגה הזרעה מלאכותית ברפת. הוקם ביה"ח "גת" והחלה העבודה בו. המפעל נאבק על קבלת הזמנות מהצבא הבריטי. יצחק בן-אהרן וזכריה וינר נפלו בשבי הגרמנים ביוון. גיוס נוסף לצבא ולחטיבות הבטחון הפנימי. סה"כ המגויסים - 22. הושלם הבנין לחבתניה ולנגריה. הפלמ"ח מגיע למשק - לעבודה ואמונים.

גבעת-חיים מקבלת 290 ד' בואדי קובאני. הוחלט לחסל בהדרגה את ענף הסוסים, בגלל הפסדים. 12 למאי - החיפוש הראשון. חיילים ושוטרים בריטיים מנסים לחפש נשק. התנגדות פעילה ותקיפה של חברי גבעת-חיים ושכנים סיכלה את הנסיון. חגיגת בר-מצווה לראשוני הילדים. מסיבת 10 שנים לסניף "הפועל" בגבעת-חיים.

"גת" מקבלת הזמנות מן הצבא הבריטי ומגדילה את תפוקתה. הוקם מחסן הקירור. ראשוני הבנים סיימו ח' כיתות ועוברים ללמוד בביה"ס המשותף בעין-חרוד. מתחילים לבנות את שכונת הפרדס, הבנינים הראשונים המיועדים לשיכון חברים. בחירות לוועידת הקבוץ המאוחד על רקע המשבר במפא"י והוויכוח הנוקב על דרכו של הקיבוץ. הישוב מונה 288 חברים ו-181 ילדים.

עם סיום העבודות הדחופות ב"גת" חוסלה לחלוטין העבודה השכירה במשק. גבעת-חיים זוכה לטלפון עצמאי. אושרה פתיחת סניף דאר. הונחה אבן הפינה לאולם הספורט. עבודות התפירה מבוצעות בהתנדבות. נולד הילד המאתיים. מסיבה לציון המאורע. פילוג במפא"י, החוצה גם את הקבוץ המאוחד וגבעת-חיים: הוקמה התנועה לאחדות העבודה.

הוקם הקואופרטיב להובלה של משקי עמק חפר. לגבעת-חיים 38,5% מהמניות. חברי קבוצת הכדורסל והכדורעף זכו בסמלי כבוד מיוחדים בגלל התמדה של 10 שנים. מאי - סוף מלחמת העולם. זכריה וינר ויצחק בן-אהרן שוחררו מהשבי, הגיעו למשק ביוני ונתקבלו בהתרגשות רבה. מכונת וזליבה הוכנסה לשימוש ברפת. 25-26 בנובמבר - המצור על גבעת-חיים והחיפוש הגדול.

מאבק עז של חברי גבעת-חיים וחברי ישובי וערי הסביבה נגד הבריטים. יוסף רוזנברג נרצח על ידי שוטרים בריטיים. 6 חברים נוספים, מישובים אחרים, נהרגים על-ידי הצבא הבריטי בשטח שבין עין-החורש וגבעת-חיים בפרצם לעזרת הישוב הנצור.

הוקצבו 200 לא"י ו-120 ימי עבודה של נגרים לקידום השוויון בריהוט החדרים. יוצאים חברים לשליחות לאירופה וקפריסין. מאי - אחרוני המגויסים לצבא הבריטי חזרו הביתה. תנובת החלב ברפת הגיעה ל-1000 ליטר ליום. 29 ביוני - השבת השחורה. פלישת הצבא הבריטי למשק. מאבק נגדם וסירוב להזדהות. 18 חברים נאסרים ומובלים למעצר. הגיעה קבוצת עולים מהונגריה. הוקם גלעד לזכר המצור, ביום השנה. הרכב הישוב בסוף השנה: 302 חברים ומועמדים, 49 עולי הונגריה, 10 זמניים, סה"כ מבוגרים 361. 33 בני נוער לא"י, 271 ילדים, 20 ילדי חוץ, 25 הורים, סה"כ - 710 נפשות.

מצב מחוז בשיכון, המגביל את הקליטה. ילודה רבה המביאה למחסור בשיכון מתאים לילדים. דיונים בנושאי חברה ושוויון. בין היתר מוחלט להכניס לתקציב תש"ח סכום למקלטי רדיו. 13 באוגוסט - שני הבנים הבכורים של גבעת-חיים מתקבלים לחברות. 29 בנובמבר - החלטת האו"ם על הקמת מדינה יהודית בחלק מא"י; מחקיימת מסיבה אליה מצטרפים אנשי עין-החורש. תחילת ההתנגשויות עם ערביי לא"י. נסיונות לשמירה על השקט בעמק חפר. מחחיל גיוס לשרותים הבטחוניים. בין המתגייסים - שני הבנים הבכורים.

מלחמת העצמאות. הערכות לשעת-חירום מתבצעת בהדרגה. חגיגת בר-מצווה למחזור הבנים המלא הראשון. אפריל - ערביי הסביבה נוטשים את כפריהם. מספר מגויסי גבעת-חיים מגיע ל-54. מהם 15 בפלמ"ח, 5 בצבא, 2 בצי ו-25 באזור. נופלים יוסף רוזנבאום (7.7) אלי אוברלנדר (19.10), דוד ליבוביץ (29.12). דצמבר - שורת אסיפות על יחסי מפלגות והשפעתן על חיי הקיבוץ.

נוספת קרקע לשטח המחנה, מצפון, מן האדמות הנטושות. נערכות תכניות לבנייה חדשה ולהעברת המרכז לשטח החדש. חברים רבים משנים את שם משפחתם מלועזי לעברי. נתקבלו כמועמדים חברי קבוצת "הכובש" - עולים מפולין. מגיעה קבוצת עולים מצ'כוסלובקיה. מחיחות על רקע פוליטי בין המשתייכים

למפ"ס ולמפא"י. נולדת בכורת הדור השלישי. מרבית המגויסים חוזרים מן הצבא. נבנית שכונה עם שרותים דו-משפחתיים (קוקוריקו). נוספות משבצות קרקע (זמניות בינתיים) משטחי מנשיה, זלפי, מרץ וקאקון. הולך ונבנה ביה"ס החדש בשטח הצפוני.

1950

נסלל כביש חדש מצפון לשטחים שנוספו למחנה. נבנה שיכון וותיקים ראשון בשטח הצפוני. מתחיל מסע הבנות. גבעת חיים מקבלת מחלקת נח"ל. הרפת מחלילה לעבור לשטח מנשיה לשעבר. ביום השנה ה-18 לעליה על הקרקע מתקבלת קבוצת בנים שניה, מכמה שנתונים, לחברות. עבודה שכירה רבה בכל ענפי המשק, החינוך והשרותים. מגיע גרעין "בשן" מצפון אפריקה. גוברת המתיחות על רקע פוליטי. נשמעים דיבורים על פירוד ופילוג. שנת הלימודים תשי"א מתחילה בביה"ס החדש, בשטח הצפוני.

1951

גבעת-חיים מתחילה לעבד שטחים בנגב. החוג הדרמטי מציג את "רופא בעל כרחו" למוליר בהצלחה רבה. לאחר שנים של אי-פעילות. קבוצת חברים גדולה, מחברי מפא"י, מצהירה וחותמת על עזיבת הקיבוץ המאוחד ומצטרפת לתנועה חדשה "איחוד הקיבוצים", מבלי לעזוב את גבעת-חיים. ספטמבר - פ ו ל ג ה ג ב ע ת - ח י י ס: החברים שעזבו את הקב"מ (המיעוט) בחרו מוסדות עצמאיים ומקימים אסיפות נפרדות. הרוב משלים את המוסדות מהם יצאו אנשי המיעוט ומתאמן להמשיך בחיים תקינים. המיעוט נוקט בפעולות עצמאיות בשם הכלל: מוציא יומן, עוסק בענייני כספים ועוד. לא מוכן לקבל את מרות הרוב ודורש הכרעות פריטטיות כאשר זכות ההכרעה שמורה לנציג המרכז החקלאי. הרוב דוחה את הדרישה. 12 חברים מגרעין "בשן" אושרו כמועמדים. השאר מצטרף ל"תל-רעים".

1952

מופרדים מערכת החינוך והשרותים. מתחילה חלוקת המשק החקלאי - האדמות והרכוש החי והדומם. גורל התעשייה עדיין לא הוכרע. סניף "הפועל" נשאר משותף. חברי האיחוד - 162 במספר - מתחילים לעבור לנקודתם החדשה מצפון לכביש. בגבעת-חיים מאוחד נשארים 248 חברים, ביניהם חברי מפא"י ובלתי מפלגתיים רבים. החלוקה פוגעת במשק. ירידה באחוז העבודה המכניסה, בהכנסה וברמת-חיים. יולי - חג העשרים. המחזור המלא הראשון מתקבל לחברות. התחלת חיסול העבודה השכירה הרבה בחקלאות בחינוך ובשרותים. לאחר חלוקת האדמות מקבלת גבעת-חיים מאוחד את שטח "מהדריץ". תכניות לשיקום המשק. חברי תנועת "המחנות העולים" משלימים את כיתות ההמשך שנצטמצמו לאחר הפילוג

1953

מצב כלכלי וכספי קשה. רמת החיים נמוכה. קשיי מימון גדולים. מתחיל תהליך שיקום המשק. נסיעות כרס ועצי פרי ב"מהדריץ". העבודה השכירה בחקלאות בחינוך ובשרותים מתחלת כמעט לחלוטין. נסיונות לקליטת עליה מארצות האיסלם. לבטים בשאלות הארגון החברתי. מוקמות שתי מזכירות: חברתית וכלכלית. מוכרע גורל התעשייה: ביה"ח "גת" נשאר משותף לשני המשקים, בתנאי שוויון (50% לכל צד) ביניהם. כתמורה על וויתורה מקבלת גבעת-חיים מאוחד (הרוב) את חלק האיחוד בחתניה.

1954

מבצע נקיון ושיפורים של שכבת נעורים במחנה. הקבוצה החינוכית בגיל הרך מוקטנת מ-6 ל-4 ילדים. ענף הדיר מתחיל בגלל מחלת עטין קשה. מגיעה קבוצת עולים גדולה מקוצ'ין שבהודו. גבעת חיים מאמצת את רגביים. מועצת הקבוץ המאוחד המוקדשת ליחסי החטיבות במפ"ס מתקיימת בגבעת חיים. פילוג במפ"ס. כמעט כל חברי גבעת-חיים מצטרפים לאחה"ע-פוע"צ הקמה מחדש.

1955

המחזור הראשון חוזר מן הצבא ומקים את "חוג הנוער" הראשון. מבצעו הראשון - שיפור שכונת הצפון. חודש מסע הבנות, הפעם ב"מהדריץ".

1956

עוזבים מרבית עולי קוצ'ין. לאחר שורת אסיפות נבחרת ועדה להכשרתם המקצועית של בני שכבת הנעורים. מבצע סיני - הציבור חרד לבנים ולחברים שהשתתפו בקרבות.

1957

הונהגו שיחות אישיות עם בני המחזור המהקבלים לחברות. אסיפות רבות על שאלת הפיצויים מגרמניה. גבעת-חיים מאמצת את החלטות מרכז הקב"מ כי הכסף שייך למשק. מגיעים עולים מפולין ומצרים. הכיכונה בונה עבור שיכון מיוחד שאינו עומד לרשות ועדת השיכון.

1958

מחזור ג' חוזר מן הצבא ויוצא - הראשון מבין מחזורי הבנים של גבעת חיים - לשנה שלישית ביד-חנה סנש. מגיעה קבוצת עולים מבומביי שבהודו. נערך משאל

1963

עם רישות שטח קאקון מסתיים רישות כל שטחי גבעת-חיים. מסתיימת אחריותה של גבעת-חיים על יד-חנה סנש. מופיע מאמרו של בן אהרון "עוז לתמורה בטרם פורענות". מחקיימות של אסיפות עם ב.א., הדנות בנושאים שהעלה במאמר.

1964

מסתיימים השיפוצים בשיכון הותיקים הישן. 25 שנה לבוטטרון. חידוש האסיפות השנתיות לאחר הפסקה של שנים. החלטה על הצטרפות גבעת-חיים ל"מועדון" האשראי המרוכז.

1965

מופעל בי"ס למבוגרים; נסיון למלא את מקומם של ירחי הלימוד שנפסקו. מחסן הבגדים עובר למשכנו החדש והמרווח. "גת" מיצאת בפעם הראשונה בסכום העולה על מיליון דולר. נפתחו מגרשי הטנים הקרויים על שם צבי פולק ז"ל. חוסל גן הירק. צעירים רבים פעילים במערכת הבחירות להסתדרות ולכנסת.

1966

מוקמת "צוותא" אזורית לצעירים. מוקם ענף הורדים. מופיע ספרו של יריב בן-אהרן "הקרב". שלוש משפחות צעירות מיפו מצטרפות לגבעת-חיים ומביאות עמן מפעל לחריתה אוטומטית, "דיוק".

1967

הונהגה שיטת התקציב האישי בלבוש. מלחמת ששת הימים. נופל אבי תירוש. ילדי הכיתות הגבוהות מאישים בהצלחה רבה את ענפי המשק. מתנדבים רבים מגיעים לעזרה. בכורת הדור השלישי מתקבלת לחברות. הונחה אבן הפינה למרכז התרבות ע"ש מ. שרת. כל החברים מטיילים בשטחים המוחזקים. פעולת חבלה בבי"ח "גת": העבודה מתחדשת לאחר זמן קצר. כמה מבני גבעת-חיים משתתפים בהקמת הקיבוץ הראשון בגולן.

1968

נחנך האיזולטור החדש, הנאה והמרווח. אחרונת המשפחות מיפו עוזבת. מתחלל מפעל "דיוק". ישראל פולק נופל בפעולה כראמה. גן "אורן" עובר למשכנו החדש. זהו הגן החדש השני בגבעת-חיים. מתחילה העבודה בהקמת מרכז התרבות

חברים על יעד כספי הפיצויים. הברירות - בריכת שחיה או איזולטור חדש. הרוב מכריע בעד בריכת שחיה. מרכז המשק הראשון מבני הדור השני נכנס לתפקידו. מונהגת שיטת הקבוצות במחסן הבגדים. בני הדור השנים נכנסים לריכוז ענפים ומקימים משפחות בקצב מוגבר. הדור השלישי מתחיל למלא את בתי התינוקות והפעוטונים. נשרף המחבן שעמד ליד הברווזיה. מוקמת הבטניה ב"גת". המשק מתחיל לממן נסיעות לחו"ל. מוסדר תור הכניסה לשיכון וותיקים לפי קריטריונים של וותק בקיבוץ ובארץ וגיל שנקבעו ע"י מועצת הקבה"מ.

1959

מונהג תפקיד חדש - רכז כלכלי. נבנית ונחנכת בריכת השחיה החדשה. גבעת-חיים מאמצת את קיבוץ איל; הביצוע מתנהל בקצב איטי. בית התרבות משופץ והופך למועדון. המזכיר הראשון מבני הדור השני נכנס לתפקידו. הוחל בנטיעת אבוקדו, כגידול ביניים, בחלקות הוותיקות של הבנות. חוג הנוער מוקם מחדש ביזמה ובעזרתה של מזכירות הקבה"מ.

1960

מתנהל מבצע השוואת ריהוט בחדרים. ועדת שיפורים עוברת לשיטת הניקוד. הוחלט על הפחתת שעת עבודה אחת - לחברים מגיל 55 ולחברות מגיל 47. יצחק בן-אהרן נבחר לתפקיד שר התחבורה. גבעת-חיים מקבלת תחת אחריותה את יד-חנה סנש ומפסיקה לאמץ את אייל. מרבית המגויסים ביד-חנה יהיו בני י"ג שגיוסם נדחה. צוות מבוגר יותר ילווה וידריך אותם. נחנכה המרפאה החדשה. קבוצת הכדורסל עולה לליגה הלאומית. בכל משחק מלא המגרש החדש מפה לפה. הכותנה הופכת לענף עצמאי וגדול. לאחר שנים רבות של הפסקה מגיע גרעין ישראלי, "האלה" (מ"המחנות העולים") להכשרה בגבעת-חיים. התרחבות ויעול מתמידים של החקלאות.

1961

מוקם מכון ההקפאה ב"גת". הטיול הראשון של חוג הנוער ברכב קטן - לנגב. שיכון העולים עובר לרשות ועדת השיכון. שורת אסיפות על היחס לבנים עוזבים. דצמבר - נחנך חדר האוכל החדש.

1962

"לגיון הזרים" הופך לתופעה קבועה. חוסל המטע הזקן ליד ואדי מובלה. יוכוח באסיפה על אופיו של יום הכיפורים. מוחלט שהוא יום עבודה רגיל.

ע"ש מ. שרת. לראשונה אחרי שנים - עבודה שכירה בחקלאות: בעישוב הכותנה.
כחה ט' לומדה בגבעת-חיים איחוד, עם כחה ט' שלהם. יום כיפור הופך לחג,
לפי החלטת האסיפה.

1 9 6 9

לאחר בירורים רבים מוקם ביה"ס המשותף "גבעות השרון", בגבעת חיים איחוד.
כ-85% מחברי גבעת-חיים מתפקדים כחברי מפלגת העבודה. דיונים באסיפות על
מבנה ועבודת המוסדות, לאור תחושה של שפל חברתי. יצחק בן-אהרן נבחר
לתפקיד מזכיר ההסדרות. מתחלפת החבתניה. מוקם מפעל "לימת" לליטוש
אלקטרוכימי של מתכות. נולדים 28 תינוקות - שיא מאז הפילוג. קבוצת
הכדורסל יורדת מליגה לאומית לליגה ארצית.

1 9 7 0

מונהגת הגשה עצמית בחדר האוכל. מתקיימים חוגי בית בנושא השוויון.
השתתפות ובתבטאות של רבים. נפתח גן "דקל", השלישי במנין.

1 9 7 1

נחנך מרכז התרבות ע"ש מ. שרת. עוזי גלר זוכה בתואר אלוף ישראל בשחמט.
200 זמניים נמצאים במשק בחדשי הקיץ. השנה האחרונה לגידול ברווזים;
הענף הופך להודיה בלבד. נערך "יום הילד" עשיר ומגוון.

1 9 7 2

בי"ח "גת" זוכה בתואר יצואן מצטיין. נפתח גן "הדר", הרביעי במנין. לאחר
בירורים ולבטים מחליטה גבעת-חיים לעזוב את ביה"ס המשותף "גבעות השרון".
החל משנת הלימודים תשל"ג ילמדו כיתות ההמשך בביה"ס המשותף "חוף הכרמל"
במעגן מיכאל. קבוצת הכדורסל עלתה מליגה א' לליגה הארצית. קבוצת הכדורגל
עלתה מליגה ב' לליגה א'. מחסל מסע הבננות. האבוקדו ממלא את השטח.

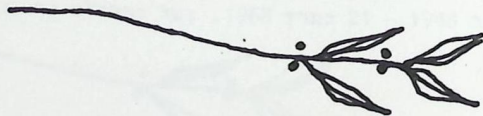
ה מ ק ו ר ו ת ל נ ת ו נ י מ :

1. עד 1946 - ספר גבעת-חיים (שהופיע למלאת 15 שנה לעליה על הקרקע)
וזכרונות חברים.

2. מ-1946 ואילך - לפי יומנים, פרוטוקולים של אסיפות, ישיבות מזכירו
ובמקצת זכרונות חברים.

102

נעדרים

נ פ ל ו ב מ ע ר כ ה ו ב מ י ל ו י ת פ ק י ד ם

אהוד פרוינד

4 בינואר 1923 - 10 באוקטובר 1942. נספה בים במלחמת העולם השנייה.

יוסף כהנא

1923 - 1 במאי 1943. נספה בים באנית החיילים העבריים שטובעה על ידי האויב הנאצי סמוך למלטה.

יוסף רוזנברג

10 באוקטובר 1911 - 26 בנובמבר 1945. נרצח על-ידי שוטרים בריטיים בעת המצור על גבעת-חיים.

יוסף רוזנבאום

20 באוקטובר 1925 - 7 ביולי 1948. נפל בכיבוש קאקון במלחמת העצמאות.

אלי אוברלנדר

24 בנובמבר 1911 - 19 באוקטובר 1948. נפל בקרבות הנגב במלחמת העצמאות.

דוד ליבוביץ

18 ביוני 1926 - 29 בדצמבר 1948. נפל בכיבוש הנגב במלחמת העצמאות.

יוסף שנפר

1914 - 27 ביולי 1955. נספה בחאונת דרכים בעת שרות במילואים.

אבי תירוש

24 באוקטובר 1935 - 6 ביוני 1967. נפל בקרב על ג'נין במלחמת ששת הימים.

ישראל פולק

8 באוקטובר 1948 - 21 במרץ 1968. נפל בפעולת כראמה.

שבתאי (אוסקר) הופמן

13 ביולי 1911 - 5 בנובמבר 1933

מרדכי גרינברג

- - 15 במרץ 1935

בנימין גרוסברד

14 ביולי 1915 - 27 בספטמבר 1935

אהובה לויק

1904 - 18 בנובמבר 1940

לאה רוזנברג

26 באוקטובר 1910 - 6 בינואר 1942

לאה אנגל

1 ביולי 1903 - 15 בפברואר 1942

יהודית כהן

29 ביולי 1916 - 2 בדצמבר 1942

יעל רוקוטניץ

נובמבר 1919 - 17 בדצמבר 1943

צבי גוטליב

1927 - 7 בנובמבר 1947

מרים ויסקופף

1910 - 29 ביוני 1949

29 במרץ 1909 - 6 בדצמבר 1950

צבי אטלס

2 בדצמבר 1916 - 20 ביוני 1951

אניה ארז

1908 - 20 בינואר 1952

פישל הנדורגר

18 ביוני 1905 - 23 בדצמבר 1953

ברכה רוזנברג

6 בנובמבר 1904 - 19 באוקטובר 1955

שלמה ליבוביץ

17 בינואר 1911 - 15 בדצמבר 1955

זאב מזורביץ

25 בנובמבר 1916 - 19 בדצמבר 1956

חיים ממלוק

29 בספטמבר 1915 - 18 בינואר 1958

שלמה בש

24 בנובמבר 1912 - 12 בדצמבר 1958

ינקה כץ

1909 - 14 במאי 1959

אברהם גורן

15 באוגוסט 1905 - 29 ביוני 1959

שרה מאיר

1922 - 16 ביוני 1960

רחל יבניאלי

מרץ 1913 - 25 במאי 1961

יוסף רייף

26 בספטמבר 1907 - 5 במרץ 1962

חיים גבעון

15 ביולי 1914 - 24 בדצמבר 1963

מלכה מדר

1916 - 7 באפריל 1964

צבי פולק

25 בדצמבר 1926 - 16 במאי 1964

יצחק רוזנברג

11 בנובמבר 1902 - 7 בנובמבר 1964

יהושע מדיני

23 במרץ 1907 - 8 בינואר 1965

אברהם (ארושט) לדרר

19 במרץ 1909 - 2 ביוני 1966

אפרים ברודר (מוץ)

10 ביוני 1908 - 20 בספטמבר 1966

נתן ארונדה

20 ביולי 1912 - 20 ביולי 1967

צפורה מטס

25 במרץ 1911 - 21 בספטמבר 1967

קורט מטיאס

18 באוקטובר 1907 - 19 באוקטובר 1967

רות שניר

10 באפריל 1910 - 8 במרץ 1969

קלמן פלק

15 בינואר 1906 - 16 בינואר 1970

שרה מנדל

26 במאי 1928 - 22 ביולי 1970

מרים פטקי

14 בדצמבר 1924 - 21 בנובמבר 1970

סטלה וינר

17 במרץ 1909 - 3 בפברואר 1971

לאה שרגאי

10 במרץ 1909 - 20 בפברואר 1971

משה כץ

21 בפברואר 1937 - 16 במרץ 1971

שרה נם

20 בדצמבר 1913 - 22 במאי 1971

בלה שלישימן

1913 - 27 ביוני 1971

תמר בלאו

22 באוקטובר 1921 - 5 ביולי 1971

גולדה רייף

1 במרץ 1907 - 29 בדצמבר 1971

חווה לדרר

29 באוקטובר 1904 - 24 בינואר 1972

חנה זלוצקי

1915 - 10 בפברואר 1972

הוריו

רבקה רזניצ'נקו

20 באפריל 1939, בשנת השבעים ושמונה לחייה.

מאיר יוסף פליגלמן

27 ביולי 1939, בשנת החמישים וחמש לחייו.

רבקה שנאפ

21 בינואר 1942, בשנת הששים וארבע לחייה.

אהרן נוסנבוים

6 במרץ 1942, בשנת השבעים ושמונה לחייו.

חיה פייגה הוכמן

20 באוקטובר 1942, בשנת השבעים וארבע לחייה.

שמואל פרנק

18 בפברואר 1944, בשנת השבעים ושבע לחייו.

משה פרנק

17 ביולי 1945, בשנת השבעים ואחת לחייה.

פריידה פניגר

4 בינואר 1946, בשנת השבעים ושלוש לחייה.

ד"ר פנחס יששכר שלינגר

26 במרץ 1946, בשנת השבעים וארבע לחייו.

אסתר בילה הילדברנד

30 ביוני 1946, בשנת החמישים ושנים לחייה.

יחיאל מיכאל שכטר

1950, בשנת השבעים וחמש לחייו.

מירל פיגה שמש

7 בדצמבר 1950, בשנת השבעים ושש לחייה.

ריכרד זגר

29 באפריל 1951, בשנת הששים וחמש לחייו.

דינה אורבך

26 במרץ 1952, בשנת השבעים ושש לחייה.

מוניש אורבך

9 במאי 1952, בשנת השמונים וחמש לחייו.

מוריץ לבל

15 בספטמבר 1952, בשנת הששים ושמונה לחייו.

לייבוש שנפר

18 בנובמבר 1955, בשנת השבעים ושתיים לחייו.

שרה שטרומן

15 באוקטובר 1956, בשנת השמונים ושש לחייה.

אסתר גרוסברד

15 בדצמבר 1957, בשנת השבעים ותשע לחייה.

רפאל בן משה

14 בינואר 1958, בשנת השמונים ואחת לחייו.

מלכה שנפר

20 ביוני 1958, בשנת השבעים ואחת לחייה.

חיים גרוסברד

22 בנובמבר 1959, בשנת השמונים ושתיים לחייו.

זבולון קליש

9 בספטמבר 1960, בשנת השמונים וחמש לחייו.

ארנסטינה קליין

3 בינואר 1962, בשנת השבעים ושבע לחייה.

רחל אבישי

18 ביוני 1963, בשנת השבעים ושמונה לחייה.

הינדה שטרנברג

24 בפברואר 1964, בשנת התשעים וארבע לחייה.

לושה שלינגר

2 במרץ 1964, בשנת השבעים ושבע לחייה.

פלורה לבל

6 במאי 1964, בשנת השמונים ואחת לחייה.

חיה רוזנצוויג

3 ביוני 1964, בשנת השמונים ושתיים לחייה.

יעקב אבישי

14 באוקטובר 1965, בשנת השמונים לחייו.

קרל פוקס

11 ביולי 1966, בשנת השמונים לחייו.

חיה משי

27 באוקטובר 1966, בשנת הששים וחמש לחייה.

אולגה בן משה

23 בינואר 1967, בשנת השמונים ואחת לחייה.

שושנה סלור

16 בדצמבר 1968, בשנת השבעים וחמש לחייה.

אלישבע ארונדה

17 בינואר 1969, בשנת השבעים ושבע לחייה.

אוסיליה כרמון

20 ביוני 1969, בשנת השבעים ושמונה לחייה.

רחל פרדו

4 בספטמבר 1969, בשנת השבעים וארבע לחייה.

אשר וינשטיין

20 בפברואר 1970, בשנת השמונים ושמונה לחייו.

שרה רוזנהק

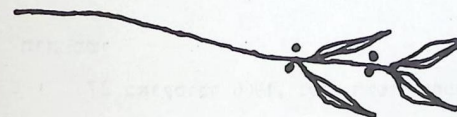
7 בספטמבר 1970, בשנת הששים לחייה.

בלומה רומיש

4 בינואר 1971, בשנת השמונים ושלוש לחייה.

ציפה קצן

21 בדצמבר 1971, בשנת השמונים ושלוש לחייה.

נקט פורבאם

ראומה אוברלנדר

5 בדצמבר 1940, בת ארבע שבועות.

ורדה מטיאס

24 באוגוסט 1941, בת 8 שבועות.

אהוד שיפמן

3 בינואר 1941.

רות פלק

17 ביולי 1942, בת ארבע שנים.

אביבה בן צבי

9 בספטמבר 1945.

מירה רט

19 בנובמבר 1945.

רפאל שורץ

26 בספטמבר 1946, בן שנתיים.

מיכאל וינדמילר

30 בינואר 1947, בן שלוש שנים.

יריב אשכנזי

2 בנובמבר 1948, בן שלושה שבועות.

יוסי הרמן

21 ביוני 1952, בן שנה וחצי.

בנימין וינר

22 ביוני 1952, בן שמונה חדשים.

משה חיים

27 ביוני 1955, בן שלושה חדשים.

יואב גולן

28 בינואר 1968, בן שש שנים.

תוכן הענינים

עמוד

5	פ ת ה ד ב ר
7	ש ע ר ר א ש ו ן - ה י ש ה ר ב
9	האוכלוסיה והרכבה
10	החינוך
10	א. הגיל הרך והגנים
13	ב. כיתות היסוד
15	ג. כיתות ההמשך
16	ההשכלה העל-תיכונית
17	התרבות
22	המכלול החברתי
22	א. הפעילות המוסדית
27	ב. הנושאים המעסיקים את הציבור
28	המשק
28	א. החקלאות
31	ב. התעשייה
37	ג. התמונה הכלכלית

39	ש ע ר ש נ י - ב ע ין ב ו ח נ ת
41	הזדהות הפרט עם קיבוצו
43	המימד הערכי בחיינו
45	השתלבות הדור השני
47	הדור הותיק
50	קשיי החינוך
52	יחסי אנוש
55	שויון
57	חיי התרבות והרוח
59	האסיפה הכללית
60	הבעיתיות של ההשכלה העל-תיכונית
62	בעיות החקלאות ועתידה
65	דמותה של התעשייה בקיבוץ
68	השרותים
71	ש ע ר ש ל י ש י - מ ב ט ל ע ת י ד
91	צ י ו נ י ד ר ך
103	נ ע ד ר י ם

יצחק אגמי, סולל אלדר, מיכל אפרת, גלעד אריאלי, ניסים אשכנזי, פוריה בירן, רחל ביחק, אלכס בודה, זאב גבעתי, אשר גולן, גיורא גור, גדעון גורן, אלדד גיל, אריאלה גיל, ישראל גלר, עדה הגרי, הונזו, יצחק המאירי, גדי וולף, איתן חפר, רחל חפר, ישראלה סל, שמעון יובב, אורי יזהר, אסתר כדורי, הלה כדורי, ענת לב, עירית מאירי, גיורא מגל, חוה מגל, אהרן מנבר, צבי מנבר, אוריאל נהרי, יובל נהרי, רחל נהרי, חיה פלק, חנן פרידמן, בנימין פרנק, חוה קמינסקי, צבי קפלן, יעקב שולר, חדוה שטרן, שרה שרון.

